

KALKINMA AJANSLARI
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

KIRSAL EKONOMİLERİN ÇEŞİTLENDİRİLMESİ

Bölge Kalkınma İdareleri ve Kalkınma Ajansları
Uygulamalarından Seçilmiş Örnekler

KALKINMA AJANSLARI
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

KIRSAL EKONOMİLERİN ÇEŞİTLENDİRİLMESİ

Bölge Kalkınma İdareleri ve Kalkınma Ajansları
Uygulamalarından Seçilmiş Örnekler

MAYIS 2023

Kırsal Ekonomilerin eřitlendirilmesi: Bölge Kalkınma İdareleri ve Kalkınma Ajansları Uygulamalarından Seçilmiş Örnekler

Mayıs 2023, ANKARA

ISBN: 978-605-7887-20-7

Yayın Sahibi

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı
Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü

Hazırlayan

Burak YARDIMCI, Uzman, burak.yardimci@sanayi.gov.tr

Grafik Tasarım

Sinan KACIR
Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı (KUZKA)
Basın ve Halkla İlişkiler Sorumlusu

Bu yayın; Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı görüşlerini yansıtmaz, sorumluluğu yazara aittir, kısmen ya da tamamen yayınlanması ve çoğaltılması fikri mülkiyet hukukuna tabidir, kaynak gösterilmek kaydı ile üçüncü kişilerce kullanılabilir.

Atıf Önerisi:

STB (Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı) (2023). *Kırsal Ekonomilerin eřitlendirilmesi: Bölge Kalkınma İdareleri ve Kalkınma Ajansları Uygulamalarından Seçilmiş Örnekler*. Ankara. T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü: <https://www.kalkinmakutuphanesi.gov.tr/>

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	2
GİRİŞ.....	3
KAVRAMSAL ÇERÇEVE	4
AVRUPA BİRLİĞİ, OECD VE TÜRKİYE’DE KIRSAL EKONOMİNİN ÇEŞİTLENDİRİLMESİ POLİTİKASI.....	8
Avrupa Birliği (AB)	8
Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD)	8
Türkiye	9
DÜNYADAN KIRSAL EKONOMİNİN ÇEŞİTLENDİRİLMESİNE ÖRNEK PROJELER	11
BÖLGE KALKINMA İDARELERİ VE KALKINMA AJANSLARI TARAFINDAN KIRSAL EKONOMİNİN ÇEŞİTLENMESİNE YÖNELİK DESTEKLENMİŞ PROJELER	19
SONUÇ VE ÖNERİLER	62
EK-1: 2020 Yılı İtibarıyla Türkiye Tarımına İlişkin Bazı İstatistikler.....	64
EK-2: Türkiye’de Tarımsal İstihdam	68
KAYNAKÇA	71

TABLolar

Tablo 1: Türkiye’de Kırsal İşgücünün Sektörel Dağılımı (2004-2013, bin kişi).....	4
Tablo 2: Büyüme Bağlantıları: Tarımdan Tarım Dışı Sektörlere	6
Tablo 3: UKKS 2021-2023’te Kırsal Ekonominin Çeşitlendirilmesi Önceliği ve Alt Tedbirleri.....	9

ÖNSÖZ

Dünya Bankası tahminlerine göre, dünya nüfusunun yüzde 43'ü kırsal alanlarda yaşamakta ve kentleşmenin devam edeceği öngörülmektedir. Artan kentleşme; iş gücü piyasaları, çalışma ve yaşam koşulları, kamu hizmetlerine erişim ve kişi başına gelir gibi neredeyse bütün kalkınma göstergelerini hem kentsel hem de kırsal alanlarda etkilemektedir. Bu süreçte, kentlerde sosyo-ekonomik istikrarsızlık riski artarken; kırsalda nüfus seyrelmesi, üretken iş gücü piyasalarındaki kayıp, düşük verimlilik ve zayıf ekonomik aktiviteler kentlerle aradaki farkın açılmasına ve eşitsizliklerin artmasına sebep olmaktadır. Pek çok durumda bu olumsuzluklar, kırsal toplulukların tek başlarına mücadele edemeyecekleri ölçektektir. Bu sebeple kırsal alanlardaki yapısal sorunların kalıcı şekilde çözülebilmesi ve kırsal yerleşimlerin hem kırsalda hem de kentte yaşayanlar için cazip hale getirilmesi için kamu müdahaleleri zorunlu hale gelmektedir.

Bugün, dünyanın geriye kalan pek çok ülkesinde olduğu gibi, Türkiye'de de kırsal ekonominin omurgasını tarım sektörü oluşturmaktadır. Fakat kırsal alanda ekonomik faaliyetlerin hem tek sektöre yüksek bağımlılığı hem de tarım sektörünün verimsizliği kırsal alanları kentlerin cazibesinin gölgesinde bırakmaktadır. Bundan dolayı hem kırsal ekonomilerin tek bir iktisadi sektöre bağımlılığını azaltarak krizlere karşı mukavemetini artıracak hem de kırsalın cazibesini artıracak ekonomik çeşitlenmeye ihtiyaç vardır. Kırsal ekonominin çeşitlendirilmesi olarak kavramsallaştırılan, kırsalda tarım ve tarım dışı sektörlerde alışlagelmişin dışında, katma değeri yüksek, pazara erişim imkânlarının daha yüksek olduğu ekonomik faaliyetlerin desteklenmesi önem arz etmektedir.

Bölge içi ve bölgeler arası gelişmişlik farklarını azaltarak, hane halklarının gelir ve yaşam standartlarını artırmaya çalışan Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü, Bölge Kalkınma İdareleri ve Kalkınma Ajansları eliyle kırsal kalkınma alanında başarılı uygulamalara önayak olmuştur. Özellikle kırsal ekonominin çeşitlendirilmesi konusunda yenilikçilik perspektifiyle bugüne kadar denenmemiş olanı deneyerek birçok başarılı projeye imza atmış, milyonlarca vatandaşın hayatına dokunmuştur.

Bu çalışma kırsal ekonomilerin çeşitlendirilmesi konusunda temel bir kavramsal tartışma açarak, son dönemde uygulanmış örnek projeleri kısaca anlatmaktadır. Çalışmanın tüm ilgililere faydalı olmasını ve ilham vermesini temenni ederim.

Barış YENİÇERİ
Kalkınma Ajansları Genel Müdürü

GİRİŞ

Ulusal kent-kır tanımımıza göre Türkiye nüfusunun yaklaşık dörtte biri köy, belde veya ilçe merkezleri olmak üzere kırsal diye nitelendirilen yerleşimlerde yaşamaktadır. Bu oran son dönem OECD ortalamasıyla neredeyse eş değerdir. Ancak Türkiye'nin nüfus büyüklüğü ve demografik yapısı düşünüldüğünde kırsal nüfusun mutlak büyüklüğü birçok ülkenin toplam nüfusunu geride bıraktığı gibi, demografik yapısı da istihdam açısından önem arz etmektedir. Dolayısıyla, Türkiye için kırsal politika hem toplumun refahı hem de ekonomik büyümenin sürdürülebilirliği açısından son derece önemlidir.

Onuncu ve On Birinci Kalkınma Planı'nda bölgesel gelişmişlik farkları azaltılarak refahın ülke sathına daha dengeli yayılmasının sağlanması için tüm bölgelerin potansiyeli değerlendirilip rekabet güçleri artırılarak ulusal büyümeye ve kalkınmaya katkılarının azami seviyeye çıkarılacağı belirtilmektedir. Bölgelerin potansiyelini ve rekabet gücünü ise, kırsal ve kentsel alanlarındaki ekonomik faaliyetler belirlemektedir. Bu çerçevede kırsal alan genellikle tarımla özdeşleştirilmekte, yatırımlar ve desteklemeler birincil tarımsal üretimi teşvik edecek şekilde yürütülmektedir.

Toplam nüfusun yaklaşık dörtte biri ile köy, belde ve ilçe merkezi gibi yerleşimleri kapsayan Türkiye kırsalı için sadece tarım sektörü üzerinden ekonomik büyüme ve kalkınma patikası izlemek çok dar bir hareket alanı oluşturmaktadır. Tarımın kırsal alanda başat ekonomik faaliyet olması yadsınamaz bir gerçek olsa dahi; kırsal ekonomilerin tarımsal üretime aşırı bağıllığı, tarımsal üretimin mevsimselliği ve doğası gereği barındırdığı yüksek risk sebebiyle hane halklarının istikrarlı bir gelire sahip olmasının önünde engel oluşturmaktadır. Bu sebeple, kırsal alanlarda sürdürülebilir ekonomik büyüme ve kalkınma için tarım sektörü dışındaki sektörlerde çeşitlenmeye ihtiyaç bulunmaktadır. Kırsal ekonominin çeşitlenmesi, başta ekonomik büyümeyi ve istihdamı artıracak gibi, tarım dışındaki faaliyetlerden elde edilecek gelirler hane halklarının gelirinin istikrarlı hale gelmesine de katkı sağlayacaktır.

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Kırsal alandaki ekonomik faaliyetlerin omurgasını tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de tarım sektörü oluşturmaktadır. Bu sebeple kırsal ve tarım her ne kadar çoğunlukla eş anlamlı kullanılsa da aynı değildir. Kırsaldaki ekonomik aktiviteler tarım dışı sektörler üzerinden de yürümektedir.

Tarım dışı ekonomik aktiviteler, kırsal yoksulluğun azaltılmasında, kırsal hane halklarının hasatta yaşadıkları sıkıntılarda veya fiyat dalgalanmalarında, gıdaya erişim ve geçim şartlarının iyileştirilmesinde önemli potansiyel barındırmaktadır. Kırsalda ekonominin çeşitlendirilmesi, kırsaldaki ekonomik aktivitelerin tarım sektöründen tarım dışı sektörlerle geçişini ifade etmektedir. Tarım dışı ekonomik aktiviteler genellikle madencilik, imalat sanayi, kamu hizmetlerinin sunumu, inşaat, ticaret, turizm, ulaştırma, finans ve bankacılık ile hizmetler sektörü gibi farklı sektörlerde oldukça çeşitlenmektedir. Tahminlere göre Afrika, Asya ve Latin Amerika'da kırsal toplumun yüzde 20 ila 50'si tarım dışı sektörlerde çalışmaktadır.¹ Tablo 1, en son 2013 verileri itibarıyla, Türkiye açısından bu tezi doğrulamaktadır. Türkiye'de kırsal nüfusun yaklaşık yüzde 40'ı tarım dışı sektörlerde çalışmaktadır.

Tablo 1: Türkiye'de Kırsal İşgücünün Sektörel Dağılımı (2004-2013, bin kişi)

Yıllar	Tarım	Pay (%)	Sanayi	Pay (%)	İnşaat	Pay (%)	Hizmetler	Pay (%)	Toplam
2004	4.999	70,11	502	7,04	203	2,85	1.427	20,01	7.131
2005	4.457	64,22	574	8,27	237	3,41	1.673	24,10	6.940
2006	4.277	61,94	627	9,08	258	3,74	1.743	25,24	6.905
2007	4.269	61,23	635	9,10	262	3,76	1.807	25,91	6.973
2008	4.369	60,81	701	9,76	294	4,09	1.820	25,34	7.184
2009	4.650	62,52	651	8,75	336	4,52	1.799	24,19	7.438
2010	4.981	62,93	696	8,79	344	4,35	1.894	23,93	7.915
2011	5.361	62,32	746	8,67	476	5,53	2.020	23,48	8.603
2012	5.353	61,86	715	8,26	488	5,64	2.097	24,23	8.653
2013	5.292	60,22	742	8,44	518	5,89	2.236	25,44	8.788

Kaynak: TÜİK.

¹ ILO, 2019.

Türkiye’de kırsal nüfus, Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi (2014-2020)’ye göre, kır-kent tanımına ve köy-şehir tanımına göre hesaplanmaktadır. Tablo 1’deki hesaplama kır-kent tanımı baz alınarak yapılmış ve buna göre, nüfusu 20 binin altında olan herhangi bir mahalli idareye sahip yerleşimler kırsal alan ve o yerleşimlerde ikamet edenler kırsal nüfus olarak tanımlanmıştır. Bu sebeple, Tablo 1’e göre yapılan değerlendirmede kırsal nüfusun sadece köylerden oluşmadığı; beldeler, ilçe merkezleri ve hatta il merkezlerini (2012 yılında Ardahan il merkezi bu kapsama girmektedir) kapsadığı hatırdan çıkarılmamalıdır.

Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinde doğrudan kırsal ekonomilerin çeşitlendirilmesine dair vurgu olmasa bile, kırsal nüfusun refah düzeyinin artırılmasına yönelik politikalar kapsamında insana yaraşır geçimlik işler ve yoksulluğun azaltılması öne çıkmakta ve bu çerçevede önerilen politikalar neden kırsal ekonomilerin çeşitlendirilmesinin gerektiğinin altını çizmektedir. Bu kapsamda, 3 ana politika önceliği önerilmektedir²:

- 1- Küçük tarımsal işletmelerin güçlendirilmesi: Küçük tarımsal işletmeler ya da aile çiftlikleri, kırsal alanda tarımsal işgücünün önemli bir bölümünü istihdam etmekte, en fazla üretim ve istihdam potansiyelini barındırmakta ve kırsal gelirin en büyük oranını yaratmaktadırlar. Kırsal ekonominin çeşitlendirilmesi ve bunun sürdürülebilirliği için kırsal alandaki küçük tarımsal işletmelerin güçlendirilmesi itici güç olarak görülmektedir. Çünkü küçük tarımsal işletmeler ya da aile çiftlikleri ürettikleri ürünler aracılığıyla;
 - Bulundukları bölgelerde yerel ekonomiye girdi sağlama,
 - Yerel piyasadan hizmet talep etme ve,
 - Bölgenin pazarlama kanallarını kullanarak tedarik zincirlerine dahil olma gibi kanallar üzerinden yerel ekonomiye eklenmiş halledirler.
- 2- Tarımsal üretiminin pazar olanaklarının geliştirilmesi ve üreticilerinin önündeki risklerin azaltılması: Gelişmekte olan ekonomilerde çiftçiler; genellikle atadan öğrendikleri kadarıyla yetindikleri bir anlayış içinde geleneksel olarak ürettikleri hububat ve kök bitkileriyle ulusal ve uluslararası pazarlara dahil olma çabası içindedirler. Fakat uluslararası pazarlar hariç olmak üzere, ulusal ve ulus altı (yerel ve bölgesel) pazarlar her ne kadar güçlü ve sürdürülebilir talep dolayısıyla görece daha kolay giriş-çıkış imkanına sahip olsalar bile, bu pazarlara bağlanmak zannedildiği kadar kolay olmamaktadır. Çünkü tarım ve gıda ticaretini harekete geçiren temel faktör, öncelikle ticarileştirilebilir geleneksel ürünlerdir (pamuk, ayçiçeği, yer fıstığı, tütün, vb. endüstri bitkileri). Bu yüzden geleneksel ürünlerin dışındaki tarımsal ürünlerin ticareti genellikle niş düzeyde kalmakta ve ancak görece uzmanlaşmış işletmeler eliyle yürütülmektedir. Böyle bir ticaretten de çoğunlukla çok küçük bir kesim yararlanmakta ve bu ticaretin sonucunda elde edilen gelir ve bunun getirdiği refah çok küçük bir kesime dağılmaktadır. Dolayısıyla geleneksel üretim haricinde üretim yaparak pazarlara erişim imkânına kavuşmak için kırsal ekonominin çeşitlenmesi hayati önemdedir.
- 3- Kırsal ve kentsel entegrasyon ilişkileri bağlamında mekânsal politikaların uygulanması: Büyükşehirler için çoğunlukla ihmal edilen, ancak orta ve küçük ölçekli şehirlerde ve ilçelerde hizmet sektörünün geliştirilmesi ve kırsal-kentsel bağları güçlendirmeyi amaçlayan şekilde mekânsal politikaların teşvik edilmesi kırsal ekonominin çeşitlenmesi için önemli bir faktördür.

² A.g.e., s.5.

Görüldüğü üzere, kırsalda refahın artırılması ve insana yaraşır bir iş ve yoksulluğun azaltılmasında öne çıkan politikalarındaki ortak nokta kırsal ekonominin çeşitlendirilmesi olmaktadır.

Ancak yapılan araştırmalarda, kırsalda ekonomik çeşitlenmeyi sağlayacak ve ekonominin tarım sektörüne bağıllığını azaltacak en kesin yol ise, yine tarımsal üretimdeki büyüme ve tarımda verimlilik artışı olarak öne çıkmaktadır. Tarımda verimlilik artışı, kırsaldaki ekonomik faaliyetler içinde tarım dışı sektörleri tetikleyen önemli bir etken olarak görülmektedir. Yapılan değerlendirme ve gözlemlere göre, tarım sektöründe güçlü büyüme olan yerlerde, tarım dışı ekonominin hızla büyüdüğü ve kırsal toplumun gelirlerinin arttığı ve gelir istikrarına öncülük ettiği görülmektedir. Tarımda ilave 1 ABD Doları değer yaratmanın, tarım dışı gelirden Asya'da 0,6-0,8 ABD Doları, Afrika ve Latin Amerika'da 0,3-0,5 ABD Doları ek gelir yarattığı görülmektedir. Bu sebeple gelişmekte olan ülkelerde, kırsalda tarım dışı ekonominin büyümesi başlı başına yapısal bir dönüşüm olarak önemli bir araç haline bürünmektedir. Nitekim sektörler arası üretim ve tüketim bağlarının kurulması ve sürdürülebilirliği kırsal ekonominin çeşitlendirilmesinde önemli bir bileşen olarak ortaya çıkmaktadır. Tarım ve tarım dışı ekonomik faaliyetler, üretim faaliyetleriyle doğrudan; gelir ve yatırımla dolaylı ilişki halindedir. Tarımsal üretimdeki büyümeye, kırsaldaki hanelerin veya aile çiftliklerinin tarımsal işleme veya dağıtım gibi tarım dışı sektör girdilerinin, hizmet taleplerinin veya diğer ekonomik taleplerinin artabileceği düşünülmektedir.³

Tablo 2: Büyüme Bağlantıları: Tarımdan Tarım Dışı Sektörlere

Tarımla Bağlantı	İkincil Sektör (İnşaat ve İmalat)	Üçüncül Sektör (Ticaret ve Hizmetler)
Üretim: İleri Bağlantı	İşleme ve paketlenme Depolama ve pazarlama altyapısının kurulması	Ulaştırma ve ticaret
Üretim: Geri Bağlantı	Tarımsal makine ve teçhizat	Tarım ve veterinerlik hizmetleri. Agrokimya. Girdi tedariği
Harcama: Tüketim	Ev gereçleri ve ev dekorasyonu	İç hizmetler. Ulaştırma. Tüketici mallarının satışı

Kaynak: A.g.e., s.4.

Üretimin yanı sıra, ekonominin en önemli diğer bileşeni olan istihdama bakıldığında, bütün dünyada kırsal istihdamın yapısı bölgeden bölgeye değişmektedir. Gelişmekte olan ülkelerde, kırsal istihdamın şekli hanelerin ne tarımda ne de tarım dışı faaliyetlerde uzmanlaştığını göstermektedir. Bunun yerine tarım ve tarım dışı kaynaklardan elde edilen gelirlerin bir kombinasyonu olduğu görülmektedir. Haneler tarım dışı ekonomiye yarı zamanlı veya sezonluk katılmakta ve gelirlerini çeşitlendirmeye çalışmaktadır. Farklı üretim faaliyetleri arasında stratejik hareket eden kırsal haneler, “çekme faktörüne” dayanan tamamlayıcılık yerine; riski azaltma, krizlere tepki verme, istikrarlı gelir elde edebilmek gibi “itme faktörü”ne dayanma eğilimindedirler.⁴

³ A.g.e., s.4.

⁴ A.g.e., s.5.

Bu değerlendirmeler ışığında Türkiye’de tarımsal üretimin ekonomik büyüklüğünün dağılımına bakıldığında EK-1’de yer alan tablo ortaya çıkmaktadır. **Buna göre Konya, İzmir, Antalya, Mersin ve Manisa tarımsal üretimin ekonomik değeri bakımından en gelişmiş olan illerdir.** Ancak bunu sadece büyüklük üzerinden almak, hepsi büyük şehir olan bu illerin nüfus büyüklerini ve istihdamı göz ardı etmek olur. Dolayısıyla ekonomik büyüklüğe verimlilik tarafıyla bakıldığında ise, yani **birim tarım alanından elde edilen hasıla, Rize, Artvin, Yalova, Bingöl ve İzmir’in üst sıralarda olduğu görülmektedir. Fakat Antalya, Muğla, Mersin ve Manisa’nın yine verimlilik sıralamasında üstlerde yer aldığı dikkatten kaçmamalıdır.** Konya her ne kadar ekonomik büyüklükte birinci sırada gelse de verimlilikte alt sıralarda yer almaktadır. Bunda ağırlıklı olarak kuru tarımın ve endüstri ürünleri yerine hububat üretiminin yapılmasının etkili olduğu düşünülebilir.

Tarımsal üretim, 2019 ve 2020 verileriyle istihdam açısından değerlendirildiğinde Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) İstatistiklerine yansıyan verilerde tutarlılık görülmekte ve İzmir, Adana, Antalya, Balıkesir, Mersin ve Konya sigortalı iş yeri sayısı, sigortalı sayısı ve Bağkurlu sayısında en üst sıralarda yer almaktadır. Ancak Tarım ve Orman Bakanlığı’nın Çiftçi Kayıt Sistemi (ÇKS) verilerinde ise, Ordu, Giresun ve Samsun üst sıralardadır. Böyle bir tablonun oluşmasında, bu illerde mevsimlik tarım işçiliğinin yüksek olmasının önemli bir faktör olduğu düşünülebilir. Diğer taraftan, yine ÇKS verilerinde Adana, Balıkesir, Konya, Manisa, Antalya ve İzmir oldukça üst sıralarda yer almaya devam etmektedir. Bu durum, SGK ve ÇKS verilerinin paralellik göstermesi olarak yorumlanabilir.

Bütün bu değerlendirmeler sonucunda, Türkiye’de kırsal ekonominin çeşitlendirilmesine dair projeler; hali hazırda var olan bir tarımsal faaliyete ilave olarak yeni bir ürünün üretiminin desteklenmesi, ürünün depolanması, işlenmesi, yeni bir ürüne dönüştürülmesi, kooperatif/birlik veya başka bir işletmede istihdama katkı sağlayan sürecin oluşturulması, kırsal turizmi teşvik eden faaliyet ve yatırımların yapılması, kamu veya özel fark etmeksizin yörede yaşayanların refahını artıracak bir hizmet sunum mekanizmasının oluşturulması şeklinde tanımlanabilir. Bu minvalde de hızlı şekilde başarıya ulaşılabilen illerin gerek tarımsal üretim ve verimlilikte gerekse tarımsal istihdamda üst sırada yer alan Konya, İzmir, Antalya, Adana, Balıkesir, Manisa gibi iller olduğu göze çarpmaktadır.

Ancak kırsal ekonominin çeşitlendirilmesi gerekliliği, tarımsal üretimi fazla olan ve dolayısıyla bu yönden öne çıkan illerde ekonominin büyümesine ayrıca bir katkının sağlanması olarak işlev görebilecekken; toplam GSYH’sında tarımın payı yüksek olan ama ölçeği sebebiyle tarımsal üretimde çok da fazla öne çıkamayan illerde kırsal nüfusun gelir kaynaklarının istikrarlı bir zemine oturtulması açısından ayrı önem arz etmektedir. Dolayısıyla il GSYH’nda tarımın payı yüksek olan Ardahan, Iğdır, Kars, Niğde, Bayburt, Muş, Karaman, Ağrı, Aksaray, Afyonkarahisar, Tokat, Kırşehir, Şanlıurfa, Yozgat ve Sinop gibi illerde tarım sektöründe büyümeyle birlikte kırsal alanda ekonominin çeşitlendirmesine yönelik faaliyetlerin desteklenmesi, bu illerde kırsal hane halklarının gelir kaynaklarının iyileşmesine, kırsal yoksulluğun azalmasına ve kırsal refah artışına hizmet edecektir.

AVRUPA BİRLİĞİ, OECD VE TÜRKİYE'DE KIRSAL EKONOMİNİN ÇEŞİTLENDİRİLMESİ POLİTİKASI

Avrupa Birliği (AB)

AB çok yıllık mali çerçeve anlaşmasına göre, 2021-2027 döneminde, AB'nin toplam bütçesinin yaklaşık yüzde 30'u AB Ortak Tarım Politikasına (OTP) ayrılmıştır. OTP'nin içerisinde de en büyük harcama kalemini gelir desteği oluştururken; ikinci en büyük harcama kalemi yaklaşık yüzde 25'le kırsal kalkınma faaliyetleri oluşturmaktadır. AB, uzun dönemli olarak belirlediği 3 ana hedefle OTP'nin kırsal alanlarda sürdürülebilir kalkınmaya katkıda sağlamasını amaçlamıştır. Bu 3 hedef:

- 1- Tarım ve ormancılıkta rekabetin artırılması,
- 2- Doğal kaynakların sürdürülebilirliği ve iklim değişikliğine uyumun sağlanması,
- 3- Yeni iş olanaklarının ve sürdürülebilir istihdamın sağlanarak kırsal ekonomilerin ve toplulukların dengeli kalkınması.

Bu kapsamda, OTP altında yer alan “Kırsal Kalkınma için Avrupa Tarımsal Fonu (EAFRD)” aynı hedef ve öncelikleri benimseyerek faaliyetlerde bulunmaktadır. Diğer taraftan, AB'nin 2021-2027 çok yıllık mali çerçeve anlaşması devam ederken; 2023-2027 dönemini kapsayan yeni bir OTP için uzlaşya varılmıştır. Önümüzdeki yıl yürürlüğe girecek olan yeni OTP, eski OTP'nin modernize edilmesi şeklinde oluşturulmuş ve bu kapsamda sosyal, çevresel ve ekonomik olmak üzere 9 özel hedef belirlenmiştir. Bu hedefler;

- 1- Çiftçilerin yeterli (hak ettikleri) gelir elde etmesi,
- 2- Rekabetin artırılması,
- 3- Gıda zincirinde dengenin yeniden sağlanması,
- 4- İklim değişikliğine uyum,
- 5- Çevrenin korunması,
- 6- Toprağın ve biyo-çeşitliliğin korunması,
- 7- Yeni kuşakların desteklenmesi,
- 8- Sosyal olarak hareketli kırsal alanlar,
- 9- Gıda ve sağlık kalitesinin korunması.

Yeni OTP altında faaliyetlerine aynen devam edecek olan EAFRD öncelikleri arasında “Öncelik 6: Sosyal İçerme ve Ekonomik Kalkınma”ya yer verilmiş ve bunun altında da “kırsal ekonominin çeşitliliğinin sağlanması, yeni işlerle birlikte yeni girişimlerin oluşturulması ve gelişiminin sağlanması” alt tedbiri somut olarak ifade edilmiştir. AB üye ülkelerinden ulusal kırsal kalkınma stratejilerinin bu hedef, öncelik ve tedbirlerle uyumlu olması beklenmektedir.

Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD)

Kırsal ekonominin çeşitlendirilmesi, OECD'de doğrudan ele alınan bir konu değildir. Bu anlamda, OECD'nin kırsal alana bakışı ile AB'nin kırsal kalkınma politikalarında az da olsa nüans farklılıkları olduğunu söylemek mümkündür. OECD yaklaşımında, kırsal kalkınma yerine ağırlıklı olarak kırsal politika ifadesine yer verilerek kırsal alanlar bütünün bir parçası olarak görülmektedir. OECD daha çok kırsal alanlarda iş olanaklarının artırılması şeklinde kırsal ekonomiye yaklaşmakta ve konuyu AB'nin bölgesel anlamda dengeli dağılımın

sağlanmasından farklı değerlendirerek doğrudan bir ekonomik potansiyel olarak görmektedir. Bu yüzden, OECD'nin kırsal alanları AB kadar mekânsal gördüğünü söylemek zordur ve OECD, kırsala biraz daha sektörel bakmaktadır.

Ancak bütün bu farklılıklara rağmen son yıllarda, OECD ve AB kırsal kalkınma yaklaşımlarında yakınlık artmıştır. OECD, AB tarafından geliştirilen ve başlatılan bazı kırsal kalkınma kavram ve programları üzerine çalışmalar yapmaktadır. Bunların başında kırsala duyarlılık (rural proofing) gelmektedir. Yine de OECD kırsal alanlara AB gibi salt kırsal ve mekânsal bakmaktan ziyade temelde ekonomik bir potansiyeli değerlendirme olarak yaklaşmaktadır. Bu yaklaşımının en somut örneği, 2018 yılında OECD tarafından yayınlanan "OECD Kırsal 3.0: İnsan Merkezli Kırsal Politika" ekonominin çeşitlendirilmesi konusundaki ifadelerde görülmektedir. OECD'ye göre;

"(Kırsalda) Ekonomik çeşitlenme, birçok yeni ve karlı niş alanın oluşturulmasıyla ilgilidir. Ekonomik maliyet göz önüne alındığında, hangi yeni faaliyetlerin rekabetçi olabileceğini de önceden tahmin etmek zordur. Ayrıca, girişimciler, belirli büyüklüğe ve verimliliğe ulaşmadan önce, genellikle yeni işlere daha önceden girişmiş üreticilerle doğrudan rekabet etmek zorunda kalmaktadırlar. Bu zorluk coğrafi olarak uzak, düşük yoğunluklu (kırsal) alanlarda daha zorlayıcı olabilmektedir. Bu yerlerde, üreticiler genellikle daha yüksek nakliye ve diğer maliyetleri karşılamak ve sonra daha yoğun ve rekabetçi pazarlarda rakipleriyle karşılaşmak zorunda kalabilmektedir."⁵

Türkiye

Türkiye'nin AB'ye üyelik müzakereleriyle birlikte Katılım Öncesi Kırsal Kalkınma Yardım Aracı (IPARD) fonlarının kullanılabilmesi amacıyla, 2007 yılından itibaren AB kırsal kalkınma politikalarıyla uyumlu biçimde Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi (UKKS) hazırlanmaktadır. 2007-2013, 2014-2020 ve 2021-2023 dönemlerini kapsayan 3 strateji hazırlanmıştır. Öncekilerde olduğu gibi, halen yürürlükte olan 2021-2023 dönemini kapsayan UKKS'de kırsal ekonominin çeşitlendirilmesi, Türkiye'nin ulusal kırsal kalkınma politikalarında öne çıkan konulardan biridir. UKKS (2021-2023)'te kırsal ekonominin çeşitlendirilmesine yönelik 12 tedbir belirlenmiştir. Başta Kırsal Kalkınma Yatırımlarını Destekleme Programı (KKYDP) olmak üzere IPARD destekleri bu tedbirlere uyumlu şekilde kullanılmaktadır.

Tablo 3: UKKS 2021-2023'te Kırsal Ekonominin Çeşitlendirilmesi Önceliği ve Alt Tedbirleri

Öncelik 1.2 Kırsal ekonominin çeşitlendirilmesi		
Tedbir	1.2.1	Kırsal turizmin geliştirilmesi,
Tedbir	1.2.2	Tarım ve tarım dışı yerel ürünlerde katma değer artışının sağlanması,
Tedbir	1.2.3	Tarım dışı sektörlerdeki ticari işletmelerin kurulması ve modernize edilmesi,
Tedbir	1.2.4	Mikro işletmecilik temelinde girişimciliğin teşvik edilmesi,
Tedbir	1.2.5	Su ürünleri yetiştiriciliğinin geliştirilmesi,
Tedbir	1.2.6	Tarımda dijital girişimciliğin ve inovasyon kültürünün geliştirilmesine yönelik çalışmalar gerçekleştirilmesi,

⁵ OECD. 2018.

Öncelik 1.2 Kırsal ekonominin çeşitlendirilmesi

Tedbir	1.2.7	Tarımda dijitalleşmeye yönelik start-upların ortaya çıkması, geliştirilmesi ve ölçeklendirilmesi için dijital girişim faaliyetlerinin desteklenmesi,
Tedbir	1.2.8	Arıcılık faaliyetinin, bal ve türevlerinin üretiminin desteklenmesi,
Tedbir	1.2.9	Geleneksel el sanatları ve zanaatkarlık gerektiren katma değerli ürünlerin üretiminin desteklenmesi,
Tedbir	1.2.10	Fermente gıda ve içecek üretiminin desteklenmesi,
Tedbir	1.2.11	Çiftçilerin ortak kullanımı için makine parklarının kurulması, geliştirilmesi ve diğer kolektif yatırımların desteklenmesi,
Tedbir	1.2.12	Tarım dışı kırsal sanayinin oluşturulması, özendirilmesi, yaygınlaştırılması.

Kaynak: UKKS (2021-2023), s.32.

DÜNYADAN KIRSAL EKONOMİNİN ÇEŞİTLENDİRİLMESİNE ÖRNEK PROJELER

Kırsal ekonominin çeşitlendirilmesine dair başta Avrupa Birliği olmak üzere birçok ülkede tedbirler alınmakta ve projeler yürütülmektedir. 2019'dan bu yana Avrupa Kırsal Kalkınma Ağı tarafından kırsal kalkınma projelerinde yılın iyi uygulama örnekleri ödüllendirilmektedir. Bu iyi uygulama örneklerinden kırsal ekonominin çeşitlendirilmesine dair olanlardan bazıları kısa açıklamalarıyla aşağıda sıralanmıştır:

PROJE KÜNYESİ		PROJE NO D-1
Uygulandığı Ülke – Ödül Aldığı Yıl	Almanya – 2021	
Proje Adı	Kırsaldaki Küçük Tedarikçiler için Sanal Pazaryeri	
Uygulama Dönemi	2017 – 2021	
Proje Toplam Bütçesi - Yararlanıcı Katkısı	90 bin Euro - 67 bin Euro	
Proje Hakkında Kısa Açıklama	Küçük üreticiler çoğunlukla market raflarında yer almakta ve ürünlerinin satışından kaynaklanan istikrarlı bir gelir sahibi olmakta zorluk çeker. Diğer taraftan küçük bir çiftçinin ürünlerini sürekli olarak doğrudan satabilmesi de çok gerçekçi değildir. Fakat geçinebilmek, sürekli ve istikrarlı gelir elde edebilmek için, piyasa talebinin isteği doğrultusunda sürekli belli başlı ürünler üretmek zorunda kalırlar. Bu durum hem biyo-çeşitliliği hem de yerel ekonomiyi olumsuz etkiler. Ancak bu talebin haricinde, küçük üreticilerden kendi bölgelerinde yetişen yerli ürünleri satın almak isteyen tüketiciler de vardır. Fakat bu tüketici kesiminin işi de kolay değildir, çünkü sürekli bunun için araştırma yapmak zorunda kalırlar. Almanya'nın Fürth ilçesinde uygulanan bu projeyle, yerel bir bilgi işlem şirketine "hofladenbox.de" adında internet satış mağazası tasarlatıldı. Bu sitede sadece o bölgedeki çiftçilerin, kasapların ve fırıncılar gibi üretici, esnaf ve zanaatkarların kendi ürünlerinin reklamını yapıp satabilmesine imkân sağlandı. Projedeki ilerlemeyle birlikte ayrıca tarımsal ürünlerin paketlenebileceği ortak bir paketleme atölyesi de kuruldu. Proje kapsamında sitenin yerel basın aracılığıyla halka duyurusu sağlandı. Müşteriler site aracılığıyla kolaylıkla üreticilerle irtibata geçip ürünler hakkında bilgi alabilmektedirler.	
Detaylı Bilgi	https://enrd.ec.europa.eu/projectspractice/hofladenbox-germany_en	
Anahtar Kelime	Pazarlama, Dijital pazar.	

PROJE
KÜNYESİPROJE
NO D-2Uygulandığı Ülke – Ödül
Aldığı Yıl

Avusturya – 2021

Proje Adı

Avusturya Kırsalına Yavaş Seyahatler

Uygulama Dönemi

2018 – 2022

Proje Toplam Bütçesi
- Yararlanıcı Katkısı120 bin Euro
- 24 bin EuroProje Hakkında Kısa
Açıklama

“Avrupa Yavaş Seyahat Deneyimleri” 6 Avrupa Birliği ülkesinin oluşturduğu bir turizm ağıdır. Bu turizm deneyimiyle, bu ağa dâhil olan ülkelerin ücra yerleşimlerinin gündelik yaşam kültürünün paylaşıldığı turizm faaliyetleri gerçekleştirilmektedir.

Yavaş seyahat yeni bir turizm türü olarak öne çıkmakta ve ne maceracı ne de tamamen planlı bir seyahat olarak tanımlanmaktadır. Bunların yerine tesadüf ve rastlantılardan esinlenerek seyahat etme fikri üzerine kurgulanmaktadır. Yavaş seyahat kavramında en önemli nokta, özgünlük ve çevreye saygı olarak ifade edilmektedir. Bu kapsamda, turistler ev sahiplerinden, ev sahipleri ise turistlerden gündelik yaşamlarına dair bir şeyler öğrenerek bu faaliyetleri tecrübe etmektedirler.

Bu projede, yerli ve yabancı dilde bir internet sitesi kurularak turizm aktiviteleri pazarlanmakta ve yan ürünler satılmaktadır. Site aracılığıyla yavaş seyahat özelliğine haiz rezervasyonlar yapılmaktadır. Proje, kırsal işletmeleri uluslararasılaştırmaya ve gelirlerini artırmaya yardımcı olmaktadır. Uygulanan bölgelerde kültürel ve tarihi mirasa dayanarak en az 15 yeni turizm ürünü alışılmamış şekillerde sunmaya çalışmaktadır.

Detaylı Bilgi

https://enrd.ec.europa.eu/projectspractice/slow-trips-austria_en

Anahtar Kelime

Yavaş seyahat, Kırsal turizm.

PROJE
KÜNYESİPROJE
NO D-3

Uygulandığı Ülke – Ödül Aldığı Yıl	Fransa – 2021
Proje Adı	Yerel Yönetim Elektrikli Araba Paylaşma Hizmeti
Uygulama Dönemi	2018 – 2021
Proje Toplam Bütçesi - Yararlanıcı Katkısı	46,355 bin Euro - 10,123 bin Euro
Proje Hakkında Kısa Açıklama	Villerouge-Termenès Fransa'nın güneyinde 140 haneli bir köydür. Köyde, en yakın hastaneye veya alışveriş/pazar yerine ulaşım için düzenli bir toplu taşıma hizmeti bulunmamaktadır. Hatta en yakın fırın bile 10 km uzaktadır. Hal böyleyken, nüfusun büyük kısmını, özellikle yaşlıları ve ekonomik durumu iyi olmayan gençleri, bu durum oldukça zorlamaktadır. Fakat aynı zamanda ekonomik durumu iyi olan bazı haneler de hanenin ikinci aracını elektrikli araçla yenilemeyi düşünmektedir. Proje kapsamında, ulaşım amacıyla bu köye ortak araç parkı kurularak elektrikli araç satın alınmıştır. Yerel yönetim, ortak araç kullanımı için rezervasyon ve ödemeleri internet platformu vasıtasıyla idare etmektedir. Köyde yaşayanlar, elektrikli aracı 80 km'ye kadar olan seyahatlerinde, süpermarketlere erişimde, arkadaşlarıyla veya aileleriyle özel ulaşimleri için ve hastaneye erişimde ücreti karşılığında kullanabilmektedir. Ayrıca belediye de gerektiği zaman elektrikli aracı hizmet sunumunda kullanmaktadır. Böylece belediye envanteri için elzem olan araçlarda da tasarruf sağlanmaktadır. Projeyle birlikte, araba haftada 10 yarım gün rezerve edilmektedir. Köy sakinlerinin yarısı bu hizmetten yararlanmaktadır. Ayrıca, proje arabadan sorumlu bir kişinin istihdam edilmesi sayesinde yerel istihdama yardımcı olmaktadır. Ortak araç parkı, turistler de dahil olmak üzere güçlü bir sosyal bağ için teşvik edilmektedir. Aracın GPS'indeki güzergâhlara kırsal konaklama birimlerinin yanı sıra yerel hizmetler ve yerel ticari işletmelerden oluşan duraklar bir ağ şeklinde işlenmiştir.
Detaylı Bilgi	https://enrd.ec.europa.eu/projectspractice/municipal-electric-carsharing-service-france_en
Anahtar Kelime	Toplu taşıma, Kırsal hizmetler, Ortak araç parkı.

PROJE
KÜNYESİPROJE
NO D-4

Uygulandığı Ülke – Ödül Aldığı Yıl	Belçika – 2020
Proje Adı	Belçika Çileklerini Yukarı Taşıma
Uygulama Dönemi	2017 – 2018
Proje Toplam Bütçesi - Yararlanıcı Katkısı	500 bin Euro - 300 bin Euro
Proje Hakkında Kısa Açıklama	Belçika'nın Bruges şehri yakınlarında, geleneksel yöntemlerle çilek üretimi yaparak yılda yaklaşık 250 ton çilek üreten, bu konuda uzmanlaşmış bir tarım işletmesi bulunmaktadır. Yetiştirilen çilek bitkilerinin yarısı tohum olarak geri ekilirken, diğer yarısı satılmaktadır. Ancak toprakta klasik çilek üretim sistemi zorluklar doğurmaktadır. Fazla sulama suyu genellikle boşa harcanmaktadır. Toprak patojenleri tarafından istila riski önemli ölçüde artmaktadır. Bu da daha fazla çeşit gübre ve bitki koruma malzemesinin kullanılmasını gerektirmektedir. Ayrıca bitkilerin bakımı için, tarla içinde gezmeye imkân sağlayacak yola ihtiyaç duyulduğundan arazideki bitki yoğunluğu da düşük kalmaktadır. Bu projeyle, geleneksel topraklı çilek üretimi, yükseltilmiş tepsi sistemiyle çilek üretimine dönüştürülmüştür. IPN profilleri (metal çubuklar) tarafından desteklenen rayların üzerinde kayan bitki yataklarına sahip tepsiler oluşturularak, IPN profilleri arasına su ve gübreler için püskürtme boruları monte edilmiştir. Bu yapı üzerinde bir mobil platform, bitkilerin üzerinde hareket ederek, tepsileri raylar üzerinde hareket ettirmek, bitkileri budamak veya kökünden sökmek gibi çeşitli otomatik görevleri yerine getirmektedir. Bu sistemle birlikte, fazla sulama suyu, tepsilerin altındaki bir çukurda toplanarak filtrelenebilir ve sonra tamamen tekrar kullanılabilir hale gelmektedir. Toplam su kullanımı yüzde 80 oranında azaltılmıştır. Ayrıca, yükseltilmiş tepsiler sayesinde bitkiler toprak yoluyla bulaşan hastalıklardan korunmakta ve bu sayede bitki koruma ürünleri ve gübreler gibi harici girdilerin kullanımı azaltılarak daha sürdürülebilir bir tarım yapılmaktadır. Diğer taraftan ekim alanı daha verimli kullanılır hale gelmiş ve bitki yoğunluğu m2 başına 35'ten 72'ye yükselmiştir. Bu durum hem satılan çilek miktarını hem de ekilen bitki miktarını artırmıştır.
Detaylı Bilgi	https://enrd.ec.europa.eu/projectspractice/aardbeitrayveld-elevatedtrays-strawberries_en
Anahtar Kelime	Çilek üretimi, Tarımda dijitalleşme.

PROJE
KÜNYESİPROJE
NO D-5

Uygulandığı Ülke – Ödül Aldığı Yıl	Slovenya – 2020
Proje Adı	Slovenya Üzümlerinin Yeniden Doğuşu
Uygulama Dönemi	2015 – 2018
Proje Toplam Bütçesi - Yararlanıcı Katkısı	6,67 bin Euro -3 bin Euro
Proje Hakkında Kısa Açıklama	Slovenya'nın Podravje bölgesinde Maribor şehri yakınlarındaki Hiša vin Kokol Şarap Evi, gıda üretimi ile çevrenin korunması arasında bir denge kurmayı amaçlayan, çevreye duyarlı tarıma kendini adanmış bir aile çiftliğidir. Çiftlikte 2,7 hektar alanda üzüm yetiştirilmekte ve üzümlerden şarap üretilmektedir. Döngüsel ekonomi ve kaynak verimliliği ilkeleri doğrultusunda çiftlik, şarap üretimindeki tüm atıkların yeni ticari ürünlere dönüştürülme potansiyelini araştırarak bu projeyi hayata geçirmiştir. Güçlü antioksidan özelliğine sahip olduğu bilinen üzüm çekirdekleri, bu proje kapsamında preslenerek, gıda ve kozmetik sektöründe kullanılabilecek yüksek kaliteli bir yağ elde edilmiştir. Presleme sürecinden arta kalan tohumlar kurutulmuş ve gıda takviyesi veya hayvancılıkta yem olarak kullanılan bir un haline getirilmiştir. Çekirdeksiz üzüm artıkları ise, üzüm bağları için doğal bir gübre olarak kullanılmıştır. Yeni ürünleri deneyenlerin olumlu tepkisi, yeni bir mağaza açılmasını, yeni ekipmanlara ve sağlıkla ilgili atölye kurulumlarına, etkinlikler düzenlemeye, yeni yatırımlara fırsat sağlayarak çiftlik faaliyetlerinin daha da gelişmesini artırmıştır.
Detaylı Bilgi	https://enrd.ec.europa.eu/projectspractice/hisa-vin-kokol-rebirth-vinegrapes_en
Anahtar Kelime	Bağcılık, Döngüsel ekonomi.

PROJE
KÜNYESİPROJE
NO D-6Uygulandığı Ülke – Ödül
Aldığı Yıl

İspanya – 2019

Proje Adı

İspanya Böğürtleni Avrupa Kırsalına İlham Veriyor

Uygulama Dönemi

2015 – 2019

Proje Toplam Bütçesi
- Yararlanıcı Katkısı55,98 bin Euro
-39,19 bin EuroProje Hakkında Kısa
Açıklama

İspanya'nın kuzeybatısında yer alan Zamora bölgesi, arpa ve buğday üretiminin yapıldığı, su kaynaklarının görece az olduğu bir bölgedir. Az su kaynağına sahip bu bölgede bitkisel üretim çeşitlendirilmek istenmiştir.

Proje kapsamında, her hasat döneminin sadece üç ayında toplamda 2 litre suya ihtiyaç duyan böğürtlen fidanı ekimi gerçekleştirilmiştir. 400 böğürtlen fidesiyle başlayan üretimin 2021 sonu itibarıyla 4500 fideye ulaşması ve ilk başta iyi tarım uygulaması şeklinde başlayan projenin, tam kapasiteye ulaşıldıktan sonra organik üretim sertifikası alması hedeflenmektedir.

Proje kapsamında 1 tam zamanlı ve 5 mevsimlik istihdam yaratılmıştır. Ürünlerin tanıtımı için fuarlara katılım sağlanarak İspanya'nın kırmızı meyve üreticileri birliğine dâhil olunmuştur. Ayrıca böğürtlen bahçeleri agro turizm oluşturarak ziyaretçilere de ev sahipliği yapmaya başlamıştır. Üretilen ürünlerin işlenerek reçel, şarap vb. ürünlere dönüştürülmesi için küçük bir atölye kurulmuştur.

Detaylı Bilgi

https://enrd.ec.europa.eu/projectspractice/agroberry-original-zamora_en

Anahtar Kelime

Aromatik Bitki, Agro turizm.

PROJE KÜNYESİ

PROJE
NO D-7

Uygulandığı Ülke – Ödül Aldığı Yıl	İrlanda – 2019
Proje Adı	İrlanda Kırsalında Macera Turizmi
Uygulama Dönemi	2017 – 2018
Proje Toplam Bütçesi - Yararlanıcı Katkısı	20,95 bin Euro - 10,47 bin Euro
Proje Hakkında Kısa Açıklama	Macera sporlarına olan yoğun talep dolayısıyla “Orta İrlanda Macerası Şirketi” bir start-up olarak kurulmuştur. Şirketin temel stratejisi, güvenlik standartlarına sahip yüksek kaliteli macera sporları faaliyetleri sunmaktır. Kayıkçılık, dağ sporları gibi hem kara hem de su sporlarında araç ve gereçler, güvenlik için gerekli araç ve gereçler satın alınmıştır. Yazın su sporları, kışın dağ yürüyüşleri ve bisiklet turları öne çıkmaktadır. Çevre eğitimi, faaliyetler sırasında yerel tarih ve doğa hakkında bilgi verilmekte, çevreye azami saygı gösterilmektedir. Bu turizm faaliyetleri yerel, ulusal ve uluslararası olmak üzere çok sayıda ziyaretçiyi İrlanda’nın orta bölgesindeki kırsal alanlara çekmektedir. Bu ziyaretler konaklama ve diğer yerel ticaretin canlanmasına katkı sağlamaktadır.
Detaylı Bilgi	https://enrd.ec.europa.eu/projectspractice/mid-ireland-adventure_en
Anahtar Kelime	Kırsal turizm, Macera turizmi.

PROJE
KÜNYESİPROJE
NO D-8

Uygulandığı Ülke – Ödül Aldığı Yıl	İspanya – 2019
Proje Adı	Baler Adalarında Güneş Enerjisi Kullanımını Birincil Sektörlerde Teşvik Etmek
Uygulama Dönemi	2017
Proje Toplam Bütçesi - Yararlanıcı Katkısı	21,41 bin Euro
Proje Hakkında Kısa Açıklama	İspanya'nın Balear Adaları sakinleri, tükettikleri enerjinin yüzde 96'sını çoğunlukla fosil yakıtlardan sağlamakta ve bunu da adaların dışından ithal etmektedir. Yıllık enerji maliyeti, adaların yıllık GSYH'nın yüzde 4'üne yaklaşmaktadır. Adalarda toplam enerji taleplerinin sadece yüzde 3,5'i yenilenebilir enerjiden elde edilirken; bu oran İspanya anakarasında yüzde 21 seviyesindedir. Bu yüzden, adalarda enerji pahalıdır ve bu durum, tarımsal üretim maliyetlerini de artırmaktadır. Proje, bu temel soruna çözüm bulabilmek ve enerji maliyetlerini azaltmak için yapılmıştır. Projede Eivissa ve Formentera adalarından üçü kooperatif olmak üzere toplam 5 tarımsal işletme yer almıştır. Öncelikle uzmanlar, ilgili 5 işletmenin enerji tüketimi hakkında ayrıntılı bilgi toplamayarak gerçek zamanlı elektrik tüketim profillerini değerlendirmiştir. Bu değerlendirmeler sonucunda kurulan güneş enerjisi santralleriyle, katılımcı 5 kuruluşun enerji ihtiyacının yüzde 26'sı ile yüzde 67'si güneş enerjisi ile karşılanır hale gelmiştir. Günlük mesailer, güneş enerjisinden enerji elde edilmesine göre değiştirilmiştir. Proje ayrıca, diğer kooperatiflerin de güneş enerjisi konusunda farkındalığını artırmış ve projenin uygulandığı 2 adadaki diğer tarım işletmeleri için de 55 ek çalışma planlanmıştır.
Kaynak	https://enrd.ec.europa.eu/projectspractice/solar-energy-promoting-usesolar-energy-primary-sector-balearicislands_en
Anahtar Kelime	Yenilenebilir enerji, Güneş enerjisi.

BÖLGE KALKINMA İDARELERİ VE KALKINMA AJANSLARI TARAFINDAN KIRSAL EKONOMİNİN ÇEŞİTLENMESİNE YÖNELİK DESTEKLENMİŞ PROJELER

İstanbul, Ankara ve İzmir de dâhil olmak üzere Türkiye'nin bütün illerinde önemli bir kırsal nüfus barınmaktadır. Bu sebeple bölge kalkınma idareleri (BKİ) ve 26 kalkınma ajansının (KA) sorumluluğunda yer alan bütün illerde kırsal alanlarda da kalkınmanın sağlanması ve refahın yükseltilmesi amacıyla kırsal kalkınma projeleri ve destekleri önemli rol oynamaktadır. Kırsal ekonominin çeşitlendirilmesine yönelik faaliyetler bu temel amaçlara hizmet etmek üzere desteklenmektedir.

Dünya'daki uygulamalara benzer şekilde, BKİ'ler ve KA'lar tarafından bugüne kadar kırsal ekonominin çeşitlenmesine yönelik desteklenen projelerden öne çıkanlar kısa açıklamalarla aşağıda sıralanmaktadır:

PROJE KÜNYESİ		PROJE NO	BKİ-1
Bölgesel Kalkınma Kurulu	Doğu Anadolu Projesi Bölge Kalkınma İdaresi (DAP BKİ)		
Projenin Adı	Üzüm Bağlarında Telli Terbiye Sistemli Rehabilitasyon Projesi		
Projenin Uygulandığı Bütçe Yılı	2020		
Uygulama Yeri (il-ilçe)	Bingöl-Genç		
Uygulayıcı Kuruluş	Genç İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü		
Nihai Yararlanıcı	20 çiftçi		
Proje Toplam Bütçesi:	600 bin TL		
-BKİ Katkısı:	- 300 bin TL		
-Yararlanıcı Katkısı:	- 300 bin TL		
Proje Hakkında Kısa Açıklama	Proje kapsamında yetiştirilen üzümlerin modern tekniklerle rehabilite edilerek verimliliğin artırılması yoluyla çiftçinin gelirinde artış sağlanması amaçlanmıştır. Bu kapsamda 20 çiftçiye ait yaklaşık 100 da alandaki üzüm bağına telli terbiye sistemi kurulmuştur. Telli terbiye sistemi kurulan üzüm bağlarında yüzde 100'ün üzerinde verim artışı sağlanmıştır. (450 kg/da ürün alınırken sistem kurulduktan sonra 1000 kg/da'ın üzerinde verim alınmıştır.) Bu nedenle başka çiftçiler tarafından da telli terbiye sistemine talep artmıştır.		
Anahtar Kelime	Altyapı, İstihdam, Bağcılık.		

PROJE
KÜNYESİPROJE
NO BKi-2

Bölgesel Kalkınma Kuruluşu	Doğu Anadolu Projesi Bölge Kalkınma İdaresi (DAP BKİ)
Projenin Adı	Seracılığı Geliştirme Projesi
Projenin Uygulandığı Bütçe Yılı	2019
Uygulama Yeri (il-ilçe)	Hakkâri – Derecik
Uygulayıcı Kuruluş	Derecik İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü
Nihai Yararlanıcı	5 çiftçi
Proje Toplam Bütçesi:	332 bin TL
-BKİ Katkısı:	- 166 bin TL
-Yararlanıcı Katkısı:	- 166 bin TL
Proje Hakkında Kısa Açıklama	Proje kapsamında ilçenin dere boyunda mikro klima alanda sebzeçilik üretiminin artırılması amacıyla seralığın yaygınlaştırılması hedeflenmiştir. Bu kapsamda 5 çiftçiye ait 255'er m²'lik seralar kurulmuştur. Kurulan seralarda hem yazlık hem kışlık sebze üretimi gerçekleştirildiğinden çiftçilerde talep artmıştır. 2021 yılında yine Doğu Anadolu Kalkınma Ajansından destek alınarak 18 sera daha kurulmuştur. Talep artışı devam ettiğinden DAP idaresine 2022 yılında yine 30 sera kurulması için proje başvurusunda bulunulmuştur.
Anahtar Kelime	Altyapı, İstihdam, Seracılık.

Fotoğraf-1: Derecik Seracılığı Geliştirme Projesi

PROJE
KÜNYESİPROJE
NO BKİ-3

Bölgesel Kalkınma Kurulu	Doğu Anadolu Projesi Bölge Kalkınma İdaresi (DAP BKİ)
Projenin Adı	Alıç Sirkesi Üretim Tesisi
Projenin Uygulandığı Bütçe Yılı	2017
Uygulama Yeri (il-ilçe)	Malatya – Hekimhan
Uygulayıcı Kuruluş	Malatya Büyükşehir Belediye Başkanlığı
Nihai Yararlanıcı	Hekimhan Belediyesi, ortalama 50 çiftçi
Proje Toplam Bütçesi:	200 bin TL
-BKİ Katkısı:	- 100 bin TL
-Yararlanıcı Katkısı:	- 100 bin TL
Proje Hakkında Kısa Açıklama	Malatya'nın Hekimhan ilçesinde kadınların dağlarda doğal olarak yetişen alıçları toplayıp sirke üretmesinden yola çıkılarak, Malatya Büyükşehir Belediyesi tarafından sirke üretim tesisi projesi oluşturulmuştur ve proje kapsamında Hekimhan Belediyesi bünyesinde üretim tesisi kurulmuştur. Projede her yıl civar köylerden kadın erkek yaklaşık 50 aile tarafından toplanan 5 tona yakın alıç belediye tarafından satın alınmaktadır. Satın alınan alıçlar, bu atölyede sirke haline getirilerek satışa sunulmaktadır. Proje öncesinde hiç toplanmayan doğal alıçlar bile toplanır hale gelmiş ve aileler için gelir kapısı haline gelmiştir.
Anahtar Kelime	Doğal meyvecilik, İstihdam, Sirke üretimi.

Fotoğraf-2: Hekimhan Alıç Sirkesi Üretim Tesisi

PROJE
KÜNYESİPROJE
NO BKİ-4

Bölgesel Kalkınma Kuruluşu	Doğu Anadolu Projesi Bölge Kalkınma İdaresi (DAP BKİ)
Projenin Adı	Hububat Üretiminin Artırılması Projesi
Projenin Uygulandığı Bütçe Yılı	2017
Uygulama Yeri (il-ilçe)	Malatya – Arguvan
Uygulayıcı Kuruluş	Malatya Büyükşehir Belediye Başkanlığı
Nihai Yararlanıcı	Arguvan Ziraat Odası, Pancar Kooperatifi, Çiftçiler
Proje Toplam Bütçesi:	760 bin TL
-BKİ Katkısı:	- 380 bin TL
-Yararlanıcı Katkısı:	- 380 bin TL
Proje Hakkında Kısa Açıklama	Malatya Büyükşehir Belediyesi tarafından Arguvan ilçesinde üretilen hububatın elenmesi ve tohumluk olarak ayrılabilmesi proje oluşturulmuştur. Bu kapsamda Arguvan ilçesinde eleme tesisi kurulmuştur. Eleme tesisi Arguvan Ziraat Odası tarafından işletilmekte ve yıllar itibarıyla üretim miktarı artmaktadır. Eleme tesisi sayesinde Pancar Kooperatifi sözleşmeli üreticiler ile birlikte yılda 300-400 ton sertifikalı tohum üretmektedir. Eleme tesisinde elde edilen tohumun kalitesi yüksek olduğundan üretimde yüzde 20 verim artışı sağlanmıştır. Eleme tesisinden Sivas ilçeleri de dahil olmak üzere tüm çevre ilçeler faydalanmaktadır.
Anahtar Kelime	Tohum üretimi, İstihdam, üretim ve verim artışı.

PROJE
KÜNYESİPROJE
NO BKİ-5

Bölgesel Kalkınma Kuruluşu	Doğu Karadeniz Projesi Bölge Kalkınma İdaresi (DOKAP BKİ)
Projenin Adı	DOKAP Bölgesi Fındık Altı Yumurta Tavukçuluğu Projesi
Projenin Uygulandığı Bütçe Yılı	2021
Uygulama Yeri (il-ilçe)	Trabzon - Tüm İlçeler Ordu - Tüm İlçeler Giresun - Tüm İlçeler
Uygulayıcı Kuruluş	Trabzon İl Tarım ve Orman Müdürlüğü Ordu İl Tarım ve Orman Müdürlüğü Giresun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü
Nihai Yararlanıcı	20 çiftçi
Proje Toplam Bütçesi:	2.400 bin TL
-BKİ Katkısı:	- 1.200 bin TL
-Yararlanıcı Katkısı:	- 1.200 bin TL
Proje Hakkında Kısa Açıklama	Tarımsal üretimi büyük ölçüde fındık üreticiliği olan Trabzon, Ordu ve Giresun'da çiftçilerin yıl içindeki kazançlarını 12 aya yayarak istikrarlı hale getirmek için yapılan ekonomik faaliyetlerin çeşitlendirilmesi düşünülmüştür. DOKAP tarafından geliştirilen bu proje, Giresun, Ordu ve Trabzon illerinde 10'ar işletme olarak toplamda 30 işletmeyi kapsamıştır. İşletmeler kurulmadan önce tavukçuluk eğitimleri, kümes kurulumları ve organik üretim eğitimleri uygulanmıştır. Kümes 100 m² (5 tavuk/m²) kapalı net alan olarak inşa edilmiş, gezinti açık alanı 2.000 m² (4 m²/tavuk) olarak kurgulanmıştır. İşletme sahipleri işletme kurulumlarının ve yarka alımlarının KDV dahil yüzde 50'sini karşılamıştır. Projede, işletme sahiplerinin kümes kurulumları ve yarka alımları desteklenmiştir. Böylelikle fındık bahçelerinin altında serbestçe dolaşarak tavuklarla yumurta üretimi gerçekleştirilmiştir.
Anahtar Kelime	Organik yumurta, Kümes hayvancılığı, Tavukçuluk.

PROJE
KÜNYESİPROJE
NO BKİ-6

Bölgesel Kalkınma Kuruluşu	Doğu Karadeniz Projesi Bölge Kalkınma İdaresi (DOKAP BKİ)
Projenin Adı	DOKAP Bölgesi Arı Ürünleri Paketleme Tesisleri Modernizasyonu Projesi
Projenin Uygulandığı Bütçe Yılı	2017
Uygulama Yeri (il-ilçe)	Artvin, Bayburt, Gümüşhane ve Samsun
Uygulayıcı Kuruluş	Artvin, Bayburt, Gümüşhane ve Samsun Tarım ve Orman İl Müdürlüğü
Nihai Yararlanıcı	Arı Yetiştiricileri Birliği Üyeleri
Proje Toplam Bütçesi:	700 bin TL
-BKİ Katkısı:	- 687,34 bin TL
-Yararlanıcı Katkısı:	- 12,65 bin TL
Proje Hakkında Kısa Açıklama	DOKAP Bölgesinde arıcılık oldukça yaygın bir tarımsal üretim çeşididir. Bu projeyle, gıda güvenliği açısından arı ürünlerinin daha sağlıklı olarak piyasaya sürülmesi hedeflenmiştir. Proje kapsamında, toplam 400 m ² kapalı alana sahip 4 adet paketleme tesisinin modernizasyonu yapılmıştır. Samsun, Bayburt ve Gümüşhane illerinde Arı Yetiştiricileri Birlikleri' ne ait paketleme tesisleri kurulmuştur. Artvin'in Murgul ilçesinde Kabaca Tarımsal Kalkınma Kooperatifinin paketleme tesisi modernize edilmiştir.
Anahtar Kelime	Bal, Paketleme, Arıcılık.

PROJE
KÜNYESİPROJE
NO BKİ-7

Bölgesel Kalkınma Kuruluşu	Doğu Karadeniz Projesi Bölge Kalkınma İdaresi (DOKAP BKİ)
Projenin Adı	Kelkit Fasulyesinin Ekonomiye Kazandırılması Projesi
Projenin Uygulandığı Bütçe Yılı	2020
Uygulama Yeri (il-ilçe)	Gümüşhane-Kelkit
Uygulayıcı Kuruluş	Gümüşhane Tarım ve Orman İl Müdürlüğü
Nihai Yararlanıcı	Kelkit İlçesi Kuru Fasulye Üretici Birliği
Proje Toplam Bütçesi: -BKİ Katkısı: -Yararlanıcı Katkısı:	915 bin TL - 915 bin TL
Proje Hakkında Kısa Açıklama	Bu projeyle, yöresel bir ürün olan, 2020 yılında da coğrafi işaret alan “Kelkit Şeker Fasulyesinin” Kelkit İlçesi Kuru Fasulye Üreticileri Birliği aracılığı ile pazarlanması, tanıtımının yapılması, ulusal düzeyde bilinirliğinin sağlanması, işgücü ve zamandan kazanmak ve ürün kayıplarını engellemek amacıyla mekanizasyona geçilerek, birinci sınıf kalitede ürünün paketlenerek pazara ulaşmasının sağlanması hedeflenmiştir. Proje kapsamında kuru fasulye eleme-sınıflandırma-paketleme tesisi kurulmuştur ve bu tesis 2017 yılında kurulan Kelkit İlçesi Kuru Fasulye Üretici Birliği tarafından işletilmektedir. Böylelikle hali hazırda kuru fasulye üretimi yapan fakat hasat sonrası eleme ve sınıflandırma için işçi bulmakta zorluk çeken üreticiler, tesis ile birlikte mekanizasyonun sağlamış ve üretim kapasitelerini artırmışlardır.
Anahtar Kelime	Coğrafi işaret, Kelkit şeker fasulyesi.

PROJE
KÜNYESİPROJE
NO **BKİ-8**

Bölgesel Kalkınma Kuruluşu	Doğu Karadeniz Projesi Bölge Kalkınma İdaresi (DOKAP BKİ)
Projenin Adı	Kuru Meyve Üretiminde Kadın Eli Projesi
Projenin Uygulandığı Bütçe Yılı	2021
Uygulama Yeri (il-ilçe)	Gümüşhane – Tüm İlçeler
Uygulayıcı Kuruluş	Gümüşhane İl Tarım ve Orman Müdürlüğü
Nihai Yararlanıcı	Gümüşeller Kadın Girişimi Üretim ve İşletmesi Kooperatifi
Proje Toplam Bütçesi:	330 bin TL
-BKİ Katkısı:	- 300 bin TL
-Yararlanıcı Katkısı:	- 30 bin TL
Proje Hakkında Kısa Açıklama	Gümüşhane’de il genelinde toplanan ve temin edilen bitkisel ürünler hijyenik ortamlarda belli boyutlarda kesilip doğranmakta, kurutulmakta, paketlenme ünitesi sayesinde paketlenerek nihai ürüne dönüştürülmektedir. Proje kapsamında alınan malzeme ve ekipmanlar, Gümüşeller Kadın Kooperatifine devredilmiş ve onlar tarafından işletilmektedir. İl Müdürlüğünün sorumlu personeli tarafından 6 aylık dönemlerde kontrolleri yapılmaktadır.
Anahtar Kelime	Kurutulmuş meyve, Kadın kooperatifi, Makina-ekipman.

PROJE
KÜNYESİPROJE
NO BKİ-9

Bölgesel Kalkınma Kuruluşu	Doğu Karadeniz Projesi Bölge Kalkınma İdaresi (DOKAP BKİ)
Projenin Adı	Mantar Kompost Üretim ve Kurutma Tesisi Projesi
Projenin Uygulandığı Bütçe Yılı	2020-2021
Uygulama Yeri (il-ilçe)	Artvin – Tüm ilçeler
Uygulayıcı Kuruluş	Artvin İl Tarım ve Orman Müdürlüğü
Nihai Yararlanıcı	Artvin İli Mantar Üreticiler Birliği
Proje Toplam Bütçesi:	1.700 bin TL
-BKİ Katkısı:	- 1.360 bin TL
-Yararlanıcı Katkısı:	- 340 bin TL
Proje Hakkında Kısa Açıklama	Artvin'deki kısıtlı tarım alanları ve zor iklim şartları tarımsal üretim üzerindeki en büyük kısıtlardan biridir. Bu projeyle Artvin'in coğrafyasından kaynaklanan bu kısıtlılığın aşılması ve tarımsal üretimin çeşitlendirilmesi amacıyla 27 mantar üreticisinin ve mantar yetiştirmek isteyen üreticilerin ihtiyaçlarını karşılamak için kompost üretim tesisi kurulmuştur. Ayrıca makine-ekipman (kurutma Fırını, komposto makine, Yükleme Bandı, vakumlu mantar paketleme, vs.) desteği sağlanmıştır.
Anahtar Kelime	Mantar üretimi, Kompost.

PROJE
KÜNYESİPROJE
NO **BKİ-10**

Bölgesel Kalkınma Kurulu	Doğu Karadeniz Projesi Bölge Kalkınma İdaresi (DOKAP BKİ)
Projenin Adı	Polikarbon Seracılığın Geliştirilmesi Projesi
Projenin Uygulandığı Bütçe Yılı	2021
Uygulama Yeri (il-ilçe)	Rize
Uygulayıcı Kuruluş	Rize Belediyesi
Nihai Yararlanıcı	Çiftçi Kadınlar
Proje Toplam Bütçesi:	1.140 bin TL
-BKİ Katkısı:	- 800 bin TL
-Yararlanıcı Katkısı:	- 340 bin TL
Proje Hakkında Kısa Açıklama	Doğu Karadeniz bölgesinde bitkisel üretime elverişli mevsim süresi oldukça kısadır. Fakat bölgenin ikliminin getirdiği bazı avantajlar da vardır. Bölge özellikle endemik bitkiler açısından çok fazla çeşitliliğe sahiptir. Bu projeyle, Rize’de bitkisel üretime elverişli süreyi uzatmak ve ayrıca bölgede üretimin çeşitliliğinin artırılması amaçlanmıştır. Proje kapsamında Rize Belediye Başkanlığı bünyesinde 3 adet 450m2 (150x3) büyüklükte modern ve demonstrasyon amaçlı sera kurulmuştur. Bu seralarda; iklimin uygun olduğu temel olarak topraklı ve topraksız kültürde sebzecilik (marul, domates, hıyar, fasulye vb), çilek yetiştiriciliği, süs bitkileri (kesme çiçekçilik), fide seracılığı, çay ya da üzümü meyve yetiştirilmektedir. Kullanılan tohumlar, fide ve fidanlar sertifikalı yerel tohum olarak temin edilmiştir. Bu seralarda Halk Eğitim Merkezi, İl Tarım ve Orman Müdürlüğü ile Ziraat Odası tarafından üreticilere eğitimler verilmektedir.
Anahtar Kelime	Seracılık, Meyve yetiştiriciliği.

PROJE
KÜNYESİPROJE
NO BKİ-11

Bölgesel Kalkınma Kuruluşu	Güneydoğu Anadolu Projesi Bölge Kalkınma İdaresi (GAP BKİ)
Projenin Adı	Arı ve Arıcı Güvende Projesi
Projenin Uygulandığı Bütçe Yılı	2020
Uygulama Yeri (il-ilçe)	Batman – Kozluk ve Köyleri
Uygulayıcı Kuruluş	Kozluk İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü
Nihai Yararlanıcı	Projeden doğrudan faydalananacak olan 10 kişilik çiftçi grubu ve bunların ailelerinden oluşan 100 kişi temel hedef kitlesi olmuştur.
Proje Toplam Bütçesi:	492,49 bin TL
-BKİ Katkısı:	- 344,74 bin TL
-Yararlanıcı Katkısı:	- 147,74 bin TL
Proje Hakkında Kısa Açıklama	Gezginci arıcıların konaklama alanları genellikle yerleşim yerlerine uzak yaşam alanlarıdır. Bu projeye; barınma, güvenlik ve günlük ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla arıcı barınaklarının iyileştirilmesi vasıtasıyla bal üretim miktarının ve kalitesinin artırılması amaçlanmıştır. Projede, güneş enerji sistemleri üreticiyle buluşturulmuştur. Proje kapsamında 10 arı yetiştiricisine birer adet arıcı barakası ve birer adet güneş enerji sistemi dağıtımı esas alınarak arı yetiştiricilerinin modern ve sağlıklı yaşam koşullarına kavuşması sağlanmıştır. Güneş enerji sistemi sayesinde günlük elektrik ihtiyacı karşılanarak hasat edilen balların elektrikli süzme makineleriyle daha modern şekilde sağılması sağlanmıştır. Baraka ve güneş enerji sistemi sayesinde günlük hayat standartları iyileşen üreticilerin bal üretim verimleri artmıştır. Projenin özel amacı, köylerde kadınların rolünün, sosyal anlamda artırılmasıdır. Bu kapsamda kadın üreticilerin eğitilmesi amaçlanmıştır. Kadın üreticilere, modern organik arı ürünleri üretim teknikleri ve konularında bilgilendirme sağlanmış; köydeki ve bölgedeki diğer kadınlara liderlik etmeleri teşvik edilmiştir.
Anahtar Kelime	Arıcılık, Kırsalda kadın, Güneş enerjisi.

PROJE
KÜNYESİPROJE
NO BKİ-12

Bölgesel Kalkınma Kurulu	Güneydoğu Anadolu Projesi Bölge Kalkınma İdaresi (GAP BKİ)
Projenin Adı	Tıbbi Aromatik Bitkilerin Organik Olarak Yetiştiriciliği ve İşlenip Pazara Sunulması Projesi
Projenin Uygulandığı Bütçe Yılı	2019 – 2021
Uygulama Yeri (il-ilçe)	Şanlıurfa GAP TAEM Koruklu Çalışma Sahası
Uygulayıcı Kuruluş	GAP Tarımsal Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü (GAP TAEM)
Nihai Yararlanıcı	Çiftçiler
Proje Toplam Bütçesi:	700 bin TL
-BKİ Katkısı:	- 525 bin TL
-Yararlanıcı Katkısı:	- 175 bin TL
Proje Hakkında Kısa Açıklama	Projenin amacı, ekonomik değeri yüksek olan organik tıbbi ve aromatik bitkileri markalaştırmak ve katma değerlerini yükselterek yeni iş ve tarım alanlarının oluşmasına katkı sağlamaktır. Projenin hedefi, üreticilere alternatif bir gelir kapısı oluşturmak, birçok alanda kullanılan bu değerli bitkiler için tehdit oluşturan doğadan aşırı toplanmasının önüne geçmek, etken madde oranının istenen düzeyde olması ile sanayinin de talep ettiği kalitede ürün elde etmek, kaynağı belli olmayan tıbbi ve aromatik ürünlerin Organik Tarım Kanunu ile ilgili organik tarımın esasları ve uygulamasına ilişkin yönetmelik kriterlerine uygun olarak sertifikalı bitkisel üretimini yapmaktır. Proje ile, - GAP TAEM Koruklu çalışma sahasında 10 da alanda lavanta, kekik, adaçayı, oğul otu ve nane yetiştirilmiştir. Bu bitkilerin içerdiği etken madde miktarı, içerik analizleri, ürünlerin işleme ve paketlenmesi sağlanmıştır. - Çiftçilere uygulamalı eğitim verilmiştir. - Yüksek işsizlik oranına sahip GAP bölgesinin toprak ve iklim yapısına uyum sağlayan, geliri yüksek, ticari öneme sahip yeni ürün çeşitlerini geliştirerek bölgede yetiştirilen ürün desenine önemli derecede alternatif ürün oluşturulmuştur. - Endüstriyel ölçekte yüksek fiyat potansiyeli olan organik tıbbi ve aromatik bitkiler işlenerek paketlenmiştir.
Anahtar Kelime	Tıbbi aromatik bitkiler, Organik üretim, Alternatif ürün.

PROJE
KÜNYESİPROJE
NO BKİ-13

Bölgesel Kalkınma Kuruluşu	Güneydoğu Anadolu Projesi Bölge Kalkınma İdaresi (GAP BKİ)
Projenin Adı	Sağlıklı Sağım, Temiz Süt Projesi
Projenin Uygulandığı Bütçe Yılı	2020
Uygulama Yeri (il-ilçe)	Şanlıurfa İli Haliliye İlçesine Bağlı Mahalleler
Uygulayıcı Kuruluş	Haliliye İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü
Nihai Yararlanıcı	Haliliye İlçesine bağlı mahallelerde küçükbaş hayvan yetiştiriciliği yapan ve hayvanlarını elle sağan 130 çiftçi ailesi.
Proje Toplam Bütçesi:	288,5 bin TL
-BKİ Katkısı:	- 201,9 bin TL
-Yararlanıcı Katkısı:	- 86,5 bin TL
Proje Hakkında Kısa Açıklama	Yörede hali hazırda küçükbaş hayvan yetiştiriciliği faaliyetleri yoğun olarak yapılmaktadır. Bu hayvancılık faaliyetlerinin daha bilinçli, çevreyle duyarlı, sağlığa uygun, ekonomik faydalar oluşturan faaliyetler olarak gelişmesi için modern tarım tekniklerinin ve rekabete açık pazarlama olanaklarının gelişmesi gerekmektedir. Bunun için de uzun vadeli fakat garanti olan yol ise, çiftçi ailelerinin bilgilendirilmesi ve yenilikleri anlayıp uygulamasıdır. Bu projede, küçükbaş hayvancılıkla uğraşan aileler hedeflenerek farklı içerikteki eğitim, öğretim ve yayım etkinlikleriyle, özellikle kırsal kesimde, sosyal, kültürel, teknik bilgi ve bilginin uygulanması konularında eğitim faaliyetleri düzenlenmiştir. Ayrıca hali hazırda süt üretimi yapılan işletmelere destek olmak, anaç koyun ve keçi varlığını sayısını artırmak için proje faaliyetleri yürütülmüştür. Projenin en önemli amaçlarından biri de bu işte en fazla yorulan ve bütün zamanını sağımda sarf eden kadınların güçlendirilmesi olmuştur. Projeyle birlikte, süt ve süt ürünleri satışı ile geçimini sağlayan yetiştiricilerin üretimi artmıştır. Yöre insanının birlikte iş yapma kapasitesi gelişmiştir. Zaman ve enerji tasarrufu sağlanmıştır.
Anahtar Kelime	Süt, Makine-ekipman, Kadın.

PROJE
KÜNYESİPROJE
NO BKİ-14

Bölgesel Kalkınma Kurulu	Güneydoğu Anadolu Projesi Bölge Kalkınma İdaresi (GAP BKİ)
Projenin Adı	Güneş Paneli ile Mutlu Arıcılar Projesi
Projenin Uygulandığı Bütçe Yılı	2017
Uygulama Yeri (il-ilçe)	Mardin – Derik
Uygulayıcı Kuruluş	Derik Kaymakamlığı ve Derik İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü
Nihai Yararlanıcı	Derik İlçesine bağlı mahallelerde arıcılık yapan 25 çiftçi
Proje Toplam Bütçesi:	389,7 bin TL
-BKİ Katkısı:	- 272,816 bin TL
-Yararlanıcı Katkısı:	- 116, 921 bin TL
Proje Hakkında Kısa Açıklama	Mardin ili, ilçeleri ve köylerde yaşayan halk geçimlerini daha çok tarım ve hayvancılık ile sağlamaktadırlar. Mevcut imkanları ve onları değerlendirme şekilleri göz önüne alındığında halkın gelir seviyesi ve sosyal hayatları standartların çok altında seyretmektedir. Yöre halkının refah seviyesinin iyileştirilebilmesi için gelir seviyelerini ve iş gücü kapasitelerini arttıracak yeni yollara başvurulması gerekmektedir. Arıcılık sektörü bu anlamda, faaliyet gösteren ve çiftçilerin gelir seviyelerini yukarılara taşıyan bir yoldur. Bu projeyle, arı üreticilerine gerekli teknik bilgi ve ekipman temin edilerek modern ve hijyenik koşullarda üretimin gerçekleştirilmesi; bu sayede Mardin ili Derik İlçesindeki gezgin arıcıların ihtiyaçlarının karşılanması, bal üretiminin ve ürün kalitesinin artırılması amaçlanmıştır. Mardin ili genelinde üç yüzü aşkın gezgin arıcının bulunması ve il genelinde arıcılık kültürünün çok eski tarihlere dayanması projenin amacına ulaşması açısından değerli görülmüştür.
Anahtar Kelime	Arıcılık, Makine-ekipman.

PROJE
KÜNYESİPROJE
NO **BKİ-15**

Bölgesel Kalkınma Kuruluşu	Güneydoğu Anadolu Projesi Bölge Kalkınma İdaresi (GAP BKİ)
Projenin Adı	İpekböcekçiliğini Geliştirme Projesi
Projenin Uygulandığı Bütçe Yılı	2014
Uygulama Yeri (il-ilçe)	Batman – Sason
Uygulayıcı Kuruluş	Sason İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü
Nihai Yararlanıcı	Sason İlçesine bağlı mahallelerde ipekböceği yetiştiriciliği yapan 5 çiftçi ailesi.
Proje Toplam Bütçesi:	158,8 bin TL
-BKİ Katkısı:	- 111,171 bin TL
-Yararlanıcı Katkısı:	- 47,644 bin TL
Proje Hakkında Kısa Açıklama	Proje; geçmişten günümüze çiftçilerin ahırlarında yetiştiriciliğini yaptığı ipekböcekçiliğini daha uygun şartlarda yetiştirmeyi sağlayarak, verimi ve gelir kaynaklarını artırmayı amaçlamaktadır. Sason ilçesi, iklim ve dut ağacı varlığına bakıldığında ipekböcekçiliği için gayet uygundur. Türkiye ipek üretiminin yüzde 10'una yakın bir paya sahiptir. Proje kapsamında ikisi farklı finansal kaynaklardan desteklenmek üzere toplamda 3 ipek böceği evi yapılmış ve ayrıca 2 ipek böceği evi yapımı daha planlanmaktadır. Koza Birlik artan ipek üretiminden dolayı ilçeye 10.000 adet dut fidanı temin etmiştir.
Anahtar Kelime	İpekböcekçiliği, Makine-ekipman, Alternatif ürün.

PROJE
KÜNYESİPROJE
NO **BKİ-16**

Bölgesel Kalkınma Kuruluşu	Güneydoğu Anadolu Projesi Bölge Kalkınma İdaresi (GAP BKİ)
Projenin Adı	Ekonomiye Hanımeli Dokunuyor Projesi (Kadınların El Sanatları Ürünlerini Üretimi)
Projenin Uygulandığı Bütçe Yılı	2015
Uygulama Yeri (il-ilçe)	Gaziantep – Nurdağı
Uygulayıcı Kuruluş	Nurdağı İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü / Kurudere Kültür Dayanışma Yardımlaşma Derneği
Nihai Yararlanıcı	Nurdağı'nda ikamet eden 20 kadın ve genç kızlar
Proje Toplam Bütçesi:	106,3 bin TL
-BKİ Katkısı:	- 95,683 bin TL
-Yararlanıcı Katkısı:	- 10,631 bin TL
Proje Hakkında Kısa Açıklama	Türk el halıcılığı ve kilim dokumacılığı, el sanatları içerisinde ayrı bir öneme sahiptir fakat kırdan kente göç ve gelişen üretim teknolojisiyle birlikte kaybolmaya yüz tutmuştur. Yerel ve kültürel mirasımız olan halı ve kilim dokumacılığının korunması ve sürdürülebilirliğinin sağlanması için Nurdağı ilçesinde ikamet eden 20 kadına usta öğreticiler tarafından eğitim verilerek üretime katılmaları ve böylelikle kadınların ev ekonomilerine katkı sağlamaları amaçlanmıştır. Proje kapsamında, kadınlar 10 adet el dokuma halı tezgâhı ve 10 adet el dokuma kilim tezgâhı ve sarf malzeme ile desteklenmiştir. 20 kadına usta öğreticiler tarafından eğitimler verildikten sonra bu tezgâhlarda üretim yapmaları sağlanmıştır. Üretilen ürünlerin satışıyla kadınlar gelir elde etmiştir. Gelen talepler doğrultusunda usta öğreticiler tarafından yeni kursiyerlere eğitimler verilmektedir.
Anahtar Kelime	Yöresel ürünler ve değerler, Kadın ve istihdam

PROJE
KÜNYESİPROJE
NO **BKİ-17**

Bölgesel Kalkınma Kuruluşu	Güneydoğu Anadolu Projesi Bölge Kalkınma İdaresi (GAP BKİ)
Projenin Adı	Meyve Kasası İmalathanesi Oluşturma Projesi
Projenin Uygulandığı Bütçe Yılı	2012
Uygulama Yeri (il-ilçe)	Batman – Sason
Uygulayıcı Kuruluş	Sason İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü
Nihai Yararlanıcı	Sason İlçesine bağlı mahallelerde çilek yetiştiriciliği yapan çiftçiler
Proje Toplam Bütçesi:	94,6 bin TL
-BKİ Katkısı:	- 66,259 bin TL
-Yararlanıcı Katkısı:	- 28,397 bin TL
Proje Hakkında Kısa Açıklama	Batman'ın Sason ilçesinde yoğun bir çilek üretimi gerçekleştirilmektedir. Ancak ilçede üretilen çileklerin taşınması ve muhafazası için kullanılan meyve kasasının tedarikinde sorun yaşanmaktadır. Bu projeyle, üreticilerin sorunun üstesinden gelmek ve daha uygun fiyata üreticilere kasa tedarik edebilmek amacıyla meyve kasası imalathanesi kurmuştur. Makine ve malzeme alımları yapılarak çalışmalar başlanmıştır. Günlük 3.000-4.000 meyve kasası imal edilmektedir. Hammadde olan kereste çevre köylerden temin edilmektedir. Yaklaşık 10 kişi istihdam edilmektedir.
Anahtar Kelime	İstihdam, Alternatif gelir, Çiftçi.

PROJE
KÜNYESİPROJE
NO **BKİ-18**

Bölgesel Kalkınma Kuruluşu	Konya Ovası Projesi Bölge Kalkınma İdaresi (KOP BKİ)
Projenin Adı	Derebucak Baklagil Eleme Paketleme Tesisi Projesi
Projenin Uygulandığı Bütçe Yılı	2017-2018-2021
Uygulama Yeri (il-ilçe)	Konya – Derebucak
Uygulayıcı Kuruluş	Derebucak İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü
Nihai Yararlanıcı	380 çiftçi
Proje Toplam Bütçesi:	1.304,6 bin TL
-BKİ Katkısı:	- 1.150 bin TL
-Yararlanıcı Katkısı:	- 154,6 bin TL
Proje Hakkında Kısa Açıklama	2017 yılı KOP Kırsal Mali Destek Programı kapsamında “Temiz Fasulye Sağlıklı Toplum Projesi” ile 7 bin dekar arazide üretilen fasulyenin katma değerli bir şekilde pazarlanabilmesi için ilçede kurulu bulunan kooperatife 1 adet eleme, boylama ve paketleme tesisi kurulumu gerçekleştirilmiştir. 2017 yılında desteklenen bu projenin daha aktif olarak uygulanması için 2018 yılı KOP TEYAP kapsamında “KOP İle Derebucak’ın Tarımsal Kalkınması ve Girişimcilik Kapasitesinin Artırılması Eğitim Projesi” ile bölge çiftçilerinin örgütlü üretim anlayışının ve kapasitesinin geliştirilmesi amaçlanmış ve eğitimler verilerek kaliteli ve verimli üretimin gerçekleştirilmesi sağlanmıştır. 2021 yılı KOP KIRSAL kapsamında ise, “KOP İle Gembos Şeker Fasulyesi Markalaşıyor Projesi” daha önceki projelerle üretimi yapılan ve paketlenen fasulyelerin e-ticaret kapsamında satışını sağlamak için e-ticaret sitesinin oluşturulması, markalaşma işlemleri desteklenmiştir. 2017-2021 yılları arasında uygulanan 1.304,6 bin TL tutarındaki 3 adet proje ile 1 adet paketleme tesisi ve e-ticaret sistemi kurulmuştur. Proje kapsamında coğrafi işaret ve markalaşmaya önem verilmiş ve Tarımsal Kalkınma Kooperatifi aracılığıyla ürünler ilk elden zincir marketlere pazarlanmış ve özellikle 380 kooperatif üyesine ürettikleri ürünleri paketleyerek katma değerli şekilde satma imkânı sunulmuştur. Bu proje ile kırsaldan kente göçün önüne geçilmesi hedeflenmiştir.
Anahtar Kelime	İstihdam, Organik üretim, Markalaşma.

Fotoğraf-3: Derebucak Baklagil Eleme Paketleme Tesisi Projesi

PROJE
KÜNYESİPROJE
NO BKİ-19

Bölgesel Kalkınma Kuruluşu	Konya Ovası Projesi Bölge Kalkınma İdaresi (KOP BKİ)
Projenin Adı	Doğanhisar Entegre Mantar Yetiştiriciliği Projesi
Projenin Uygulandığı Bütçe Yılı	2017-2018-2019-2020
Uygulama Yeri (il-ilçe)	Konya – Doğanhisar
Uygulayıcı Kuruluş	Doğanhisar İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü
Nihai Yararlanıcı	35-40 adet çiftçi
Proje Toplam Bütçesi:	2.439,65 bin TL
-BKİ Katkısı:	- 1.853 bin TL
-Yararlanıcı Katkısı:	- 586,65 bin TL
Proje Hakkında Kısa Açıklama	2017 yılı KOP TEYAP Mali Destek Programı kapsamında desteklenen “Doğanhisar İstiridye Mantarı Yetiştiriciliği Projesi” ile ilçede istiridye mantarı yetiştiriciliği uygulamalı olarak çiftçilere öğretilmiş, üretilen mantarlar yöre halkına hediye edilerek tanıtılmış ve yöre halkı tarafından beğenilerek benimsenmiştir. TEYAP kapsamında desteklenen projenin başarılı olmasıyla birlikte 2018 Yılı KOP Kırsal Kalkınma Mali Destek Programı kapsamında “KOP Bölgesinde Mantar Yetiştiriciliğinin Yaygınlaştırılması Projesi” Doğanhisar Belediye Başkanlığı ve Doğanhisar İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü’nce ortaklaşa olarak kurulan üretim tesisinde hayata geçirilmiştir. İlçede yetiştirilen mantarların pazarlanması ve mantar üretiminin sürekliliği için mantar üreticileri organize edilerek yeni bir Tarımsal Kalkınma Kooperatifi kurulmuştur. Projeler kapsamında, 2017-2020 yılları arasında 22 adet mantar çadırı kurulmuş, bir adet işletme binası tadilatı gerçekleştirilmiştir. Toplam 22 adet mantar üretim ünitesinde 35-40 kadın çiftçinin istihdamı sağlanmıştır.
Anahtar Kelime	Organik üretim, Mantarcılık, Kooperatifleşme.

Fotoğraf-4: Doğanhisar Entegre Mantar Yetiştiriciliği Projesi

PROJE
KÜNYESİPROJE
NO BKİ-20

Bölgesel Kalkınma Kuruluşu	Konya Ovası Projesi Bölge Kalkınma İdaresi (KOP BKİ)
Projenin Adı	Dünyaca Öneme Sahip Tarımsal Ürünlerin Yaşatılması Projesi (Divle Obruk Peyniri İle Yöremiz Kalkınıyor)
Projenin Uygulandığı Bütçe Yılı	2016, 2017, 2020
Uygulama Yeri (il-ilçe)	Karaman – Ayrancı
Uygulayıcı Kuruluş	Ayrancı İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü
Nihai Yararlanıcı	-S.S. Obruk Süt Ürünleri Üretim ve Pazarlama Kooperatifi -Bölge üreticisi -9 çiftçi
Proje Toplam Bütçesi:	2.285 bin TL
-BKİ Katkısı:	- 2.129 bin TL
-Yararlanıcı Katkısı:	- 156 bin TL
Proje Hakkında Kısa Açıklama	Kırsal bir bölgede yer alan Ayrancı ilçesi ve köylerinde hayvancılık yaygın bir şekilde yapılmaktadır. İlçe ve köylerinde toplamda 250 bin küçükbaş hayvan varlığı söz konusudur. Bu hayvanların yaklaşık yüzde 70' i yaylalara yakın bulunan köylerde bulunmaktadır. 2016, 2017 ve 2020 yıllarında KOP BKİ tarafından finanse edilen “Yaylamda Daha Mutluyum”, “Genç Üreticiler KOP ile Geleceğe Umutla Bakıyor” ve “Ayrancı’da KOP ile Küçükbaş Hayvancılık Gelişiyor” projeleri ile özellikle küçükbaş hayvancılığın yoğun olarak uygulandığı köylerde hayvan ve insan refahını artırmaya yönelik (portatif çadır ağıllar, hayvan gölgelikleri ve temiz içme suyu sağlayan sıvatlar ve çoban karavanları gibi) projeler desteklenmiştir. Bu projeler ile yıllardır yayla hayvancılığı yapan geçimini bu yoldan sağlayan üreticilerin hayat standartlarını yukarı taşımak ve gelir seviyesini artırmak hedeflenmiştir. Proje ile yayla hayvancılığı yapılan köylerden biri olan Berendi’de 9 üreticiye, ülke bazında ilk olan ve yaylalarda hijyenik üretim yapılmasını sağlayan “mobil mandıralar” kurulmuş ve üreticilere “işletme belgesi” verilmiştir. Böylece hem kültürel miras olan Divle Obruk Peyniri üretim kültürü yaşatılmakta hem de sütlerinin doğal ve aynı zamanda sağlıklı bir şekilde peynire dönüştürmesi sağlanmaktadır. Proje ile örgütlenme, markalaşma ve ürünlerin değerinde pazarlanması imkânı oluşturulmuştur. Aynı zamanda küçük aile işletmeleri desteklenerek istihdama da önemli katkıda bulunulmuştur.
Anahtar Kelimesi	Küçükbaş hayvancılık, Coğrafi işaret.

PROJE
KÜNYESİPROJE
NO BKİ-21

Bölgesel Kalkınma Kurulu	Konya Ovası Projesi Bölge Kalkınma İdaresi (KOP BKİ)
Projenin Adı	KOP Destekliyor, Bozkır Balı Markalaşıyor Projesi
Projenin Uygulandığı Bütçe Yılı	2018
Uygulama Yeri (il-ilçe)	Konya – Bozkır
Uygulayıcı Kuruluş	Bozkır İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü
Nihai Yararlanıcı	S.S. Bozkır Tarımsal Kalkınma Kooperatifi
Proje Toplam Bütçesi:	299 bin TL
-BKİ Katkısı:	-299 bin TL
-Yararlanıcı Katkısı:	
Proje Hakkında Kısa Açıklama	Bozkırda arıcılık önemli bir tarımsal faaliyettir ancak bölge arıcılarının bilimsel araştırmalardan uzak koloni yönetimi yönünde direnci bulunmaktadır. Bu projeden önce KOP TEYAP ve KOP Kırsal Mali Destek Programı kapsamında Bozkır'da Ana Arı ve Alternatif Arı Ürünleri Üretimi projesi desteklenmiştir. Bu sayede Bozkır halkının arıcılığa olan eğilimi artmıştır. Bu projede, Bozkır Tarımsal Kalkınma Kooperatifi kurulmuş ve kooperatif bünyesinde örgütlenen yetiştiricilerin markalaşarak, pazarlama sıkıntılarını aşması amaçlanmıştır. Bu kapsamda, 50 üreticiye 50 saat teorik 25 saat uygulamalı eğitim verilmiştir. Eğitimler ile üretim miktarında artış sağlanmış; arı ürünlerinin (balın yanı sıra arı sütü, polen ve propolis gibi alternatif ürünlerin) pazarlanabilmesi için marka tescil ve barkod sistemine kayıt yaptırılmıştır. S.S. Bozkır Tarımsal Kalkınma Kooperatifinin kullanımına protokolle devredilmek üzere Fondan Şeker Üretim ve Bal Dolum Tesisi kurulmuştur. Gerekli makine ekipmanlar proje ile sağlanmıştır. Ürünlerin pazarlanmasını sağlamak üzere dijital dünyanın gerekliliği olan www.bozkirtarimsal.com.tr e-ticaret sayfası hayata geçirilmiştir. Bu proje ile kurulan tesisten ilçe arıcıları doğrudan yararlanmakta olup, ihtiyaç olduğunda çevre ilçelerdeki arıcılar da alınan makinelerden faydalanmaktadır.
Anahtar Kelime	Kooperatifçilik, Arıcılık, Markalaşma.

PROJE
KÜNYESİPROJE
NO **BKİ-22**

Bölgesel Kalkınma Kurulu	Konya Ovası Projesi Bölge Kalkınma İdaresi (KOP BKİ)
Projenin Adı	KOP İle Doğru Fide, Verimde Kalite Projesi
Projenin Uygulandığı Bütçe Yılı	2018
Uygulama Yeri (il-ilçe)	Konya – Meram
Uygulayıcı Kuruluş	Meram İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü
Nihai Yararlanıcı	-Bölge çiftçisi - Konya Merkez Sebze Üreticileri Birliği - Ziraat odaları
Proje Toplam Bütçesi:	1.875 bin TL
-BKİ Katkısı:	- 1.500 bin TL
-Yararlanıcı Katkısı:	- 375 bin TL
Proje Hakkında Kısa Açıklama	Meram ve Karatay ilçelerinde 50 bin da alanda, Konya ilinde ise yaklaşık 873,4 bin da alanda sebzeçilik yapılmaktadır. Konya ilinde 1 yıl içerisinde kullanılan hazır sebze fidesi yaklaşık 100 milyon civarındadır. Sebzeçiliğin bu kadar yoğun yapılmasına rağmen Konya ilinde fide üretim serası bulunmamakta olup, fide ihtiyacı çevre iller olan Antalya, Adana, Isparta, Ankara ve Mersin'den sağlanmaktaydı. Bölge ihtiyacına yönelik kurulan Fide Üretim Tesisinde yaklaşık 12 milyon fide üretilmektedir. 2018 KOP Kırsal Kalkınma Programı kapsamında desteklenen “KOP İle Doğru Fide, Verimde Kalite” projesi ile Fide Üretim Tesisleri kurulmuş olup, tesisin içerisinde 3.250 m2 üretim serası, 200 m2 depo ve 105 m2 idari bina yapıları, son sistem tohum atma makinası ve son sistem ısıtma sistemi yer almaktadır. Yapımı tamamlanan Fide Üretim Tesisleri birinci yıl Meram İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü gözetiminde faaliyetini sürdürmüş ve kontrolleri sağlanmıştır. Daha sonra tesis Konya Merkez Sebze Üreticileri Birliği, Meram Belediye Başkanlığı, Karatay Ziraat Odası ortaklığında kurulan Konya Fidecilik ve Tohum Sanayi Ticaret Limited Şirketi adlı şirkete devredilmiştir. Devir protokolüne göre şirketin yüzde 34 hissesi Konya Merkez Sebze Üreticileri Birliği, yüzde 33 hissesi Meram Belediye Başkanlığı, yüzde 33 hissesi de Karatay Ziraat Odası olacak şekilde ortaklık sağlanmıştır.
Anahtar Kelime	Fide üretimi, İstihdam, Seracılık.

Fotoğraf-5: KOP İle Doğru Fide, Verimde Kalite Projesi

PROJE
KÜNYESİPROJE
NO BKİ-23

Bölgesel Kalkınma Kuruluşu	Konya Ovası Projesi Bölge Kalkınma İdaresi (KOP BKİ)
Projenin Adı	KOP Karapınar Hırtlak Turşusu Tesisi Projesi
Projenin Uygulandığı Bütçe Yılı	2018
Uygulama Yeri (il-ilçe)	Konya – Karapınar
Uygulayıcı Kuruluş	Karapınar Kaymakamlığı
Nihai Yararlanıcı	Sosyal Yardımlaşma Vakfından yardım alan 8 kadın
Proje Toplam Bütçesi:	299,75 bin TL
-BKİ Katkısı:	-299,75 bin TL
-Yararlanıcı Katkısı:	
Proje Hakkında Kısa Açıklama	Projede, ilçede yöresel olarak üretimi yapılan hırtlak turşusunun tarım dışı gelir getirici faaliyetler kapsamında değerlendirilerek pazar oluşturulması ve bu doğrultuda yöre kadınlarının istihdamının sağlanması amaçlanmıştır. Karapınar Ziraat Odası Başkanlığı projenin ortaklığını yapmıştır. Tesis Karapınar Organize Sanayi Bölgesinde kurulmuştur. Hırtlak üretimi az sulama ile kışa alanlarda yapılabilmektedir. Turşuda kullanılan hırtlak (ham kavun), sarımsak, siyah havuç ve domates üretimi Karapınar ilçesinin Yeşilyurt, Akören, Kesmez, Oymalı, Zafer, Küçükaşlama ve Sandıklı mahallerinde yoğun olarak yapılmaktadır. Kurulan üretim tesisi gereken materyalleri bu mahallelerden karşılamaktadır. Proje kapsamında turşu yapımı ve turşunun piyasa değeri konusunda toplamda 40 saatlik bir eğitim verilmiştir. Bilgi ve tecrübenin artması için turşu yapımının yoğun olarak yapıldığı Ankara ilinin Çubuk ilçesine teknik gezi düzenlenmiştir. 3 tane demonstrasyon parseli oluşturulmuş, bu parsellerde çiftçilere uygulama imkânı verilmiştir. Yapılan çalışmalar ve proje ortağının kurduğu bağlantılar neticesi, tesise turşu alımı için tüccarlar gelmeye başlamıştır. Bu gelişmeler hırtlak üretimi ve turşu tesisinin sürdürülebilirliğine önemli katkılar sağlamıştır.
Anahtar Kelime	Turşu, Yöresel ürünler, Kadın istihdamı.

PROJE
KÜNYESİPROJE
NO BKİ-24

Bölgesel Kalkınma Kuruluşu	Konya Ovası Projesi Bölge Kalkınma İdaresi (KOP BKİ)
Projenin Adı	Çilek Üretiminin Yaygınlaştırılması ve Yayımı Projesi (KOP İle Birlikte Çilek Niğde'nin Gözdesi Projesi)
Projenin Uygulandığı Bütçe Yılı	2016 ve 2019
Uygulama Yeri (il-ilçe)	Niğde – Merkez, Çamardı, Ulukışla, Bor
Uygulayıcı Kuruluş	Niğde İl Tarım ve Orman Müdürlüğü
Nihai Yararlanıcı	58 adet çiftçi (36 çiftçi 2016, 22 çiftçi 2019 yılında)
Proje Toplam Bütçesi:	1.230 bin TL (600 bin TL + 630 bin TL)
-BKİ Katkısı:	- 1.045,5 bin TL
-Yararlanıcı Katkısı:	- 184,5 bin TL
Proje Hakkında Kısa Açıklama	2016 yılı KOP Kırsal Kalkınma Programının ilk pilot projelerinden olan “Çilek Üretiminin Yaygınlaştırılması ve Yayımı Projesi” kapsamında Niğde ili Merkez, Çamardı ve Ulukışla ilçelerinde tamamı KOP desteğiyle 36 çiftçiye 5 dekar olmak üzere toplamda 180 dekar çilek bahçesi kurulumu gerçekleştirilmiştir. 2019 yılı KOP Kırsal Kalkınma Programı'nda ise “KOP İle Birlikte Çilek Niğde'nin Gözdesi” projesi kapsamında Niğde ili Çamardı, Bor ve Ulukışla ilçelerinde yüzde 70 KOP destekli 22 çiftçiye beşer dekar olmak üzere toplam 110 dekarlık alanda çilek bahçesi tesis edilmiştir. Proje faaliyeti sonucunda hedef kitlenin çilek yetiştiriciliğinde bilimsel metotları uygulamaları sonucunda zihniyet değişikliğinin oluşması sağlanmıştır. Bilimsel metotlarla yapılan üretim neticesinde daha fazla gelir elde edilmiştir. Çiftçilerin ekonomik ve sosyal yönden kalkınmalarına katkı sağlanmıştır. Kadın çiftçilerin proje faaliyetinde yer alması sağlanmış; kadın işgücünün üretimde ve alınan kararlarda aktif rol alması sağlanmıştır.
Anahtar Kelime	Çilek üretimi, Meyvecilik, İstihdam.

Fotoğraf-6: Niğde Çilek Üretiminin Yaygınlaştırılması ve Yayımı Projesi

PROJE
KÜNYESİPROJE
NO BKİ-25

Bölgesel Kalkınma Kurulu	Konya Ovası Projesi Bölge Kalkınma İdaresi (KOP BKİ)
Projenin Adı	Sarımsak ile Yüzler Gülüyor Projesi
Projenin Uygulandığı Bütçe Yılı	2018
Uygulama Yeri (il-ilçe)	Nevşehir – Acıgöl
Uygulayıcı Kuruluş	Acıgöl İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü
Nihai Yararlanıcı	Topaç Köyü Tarımsal Kalkınma Kooperatifi
Proje Toplam Bütçesi:	852,3 bin TL
-BKİ Katkısı:	- 684 bin TL
-Yararlanıcı Katkısı:	- 168,3 bin TL
Proje Hakkında Kısa Açıklama	Nevşehir-Acıgöl ilçesinin Topaç Köyü'nde 1.200 dekar arazide sarımsak yetiştiriciliği yapılmakta olup; ortalama 400 kg/da ürün alınmaktadır. İlçe genelinde ekim alanı 1.400 dekar ve üretim 560 tondur. Yani ilçedeki üretiminin yaklaşık %85'ini Topaç Köyü'nde gerçekleştirilmektedir. Aile işletmeciliğin yoğun olarak görüldüğü köyde, üretimi arttırmanın yanı sıra katma değerli bir mamul haline getirilmesi ile üreticilerin pazarlama gücünün artırılması hedeflenmiştir. Özellikle hasattan sonra sarımsağın depolanması mümkün olmadığından dolayı üretici ürünün elinde tutamamakta ve zaman geçirmeden ucuz fiyatlara satmak zorunda kalmaktaydı. Ancak proje kapsamında sarımsak işleme tesisi kurulmuş; soğuk hava deposu inşa edilmiştir. Bu tesis sayesinde sarımsak üreticisinin ürünü değerlendirilmiştir. Tesiste soyma, fileleme ve paketleme üniteleri mevcuttur. Tesisin soğuk hava depolama kapasitesi yaklaşık 50 ton civarındadır. Tesiste saatte 1,5 ton soyulmuş sarımsak üretimi yapılabilmektedir. Tesisin kurulumuyla birlikte üreticinin gücü kooperatif bünyesinde birleşmiştir. Kurulan sarımsak işleme tesisi, bu kooperatif tarafından işletilmektedir. Tesis 2020 yılının Ağustos ayında faaliyete geçmiş ve Kooperatif, sarımsağı çiftçilerden satın alarak soyup paketleyerek satışa sunmaktadır. Proje neticesinde kaliteli yarı mamül ürün üretilmektedir. Bunun yanında hem fiyat istikrarı hem kooperatifle aracısız pazarlama hizmeti sağlanmaktadır. Böylece üreticiye destek sağlanarak yöre halkının gelir düzeyi, yaşam kalitesi ve refah seviyesinin artırılmasına katkı sağlanmıştır. Ayrıca sulanamayan/kıraç arazilerde yerel tohumlarla üretimi yapılan sarımsak yetiştiriciliğinin getiri ve katma değer bakımından tatmin edici bir şekilde üretimin sürdürülebilirliğini sağlamıştır.
Anahtar Kelime	Sarımsak, Yöresel ürünler, Paketleme.

ROJE
KÜNYESİPROJE
NO BKİ-26

Bölgesel Kalkınma Kurulu	Konya Ovası Projesi Bölge Kalkınma İdaresi (KOP BKİ)
Projenin Adı	Toroslarda Yaz Seracılığı
Projenin Uygulandığı Bütçe Yılı	2016-2017
Uygulama Yeri (il-ilçe)	Karaman – Sarıveliler
Uygulayıcı Kuruluş	Karaman İl Tarım ve Orman Müdürlüğü
Nihai Yararlanıcı	21 adet çiftçi (9 çiftçi 2016, 12 çiftçi 2017 yılında)
Proje Toplam Bütçesi:	250 bin TL + 603 bin TL
-BKİ Katkısı:	- 623 bin TL
-Yararlanıcı Katkısı:	- 230 bin TL
Proje Hakkında Kısa Açıklama	2016 yılın KOP Kırsal Kalkınma Programının ilk pilot projelerinden olan “Toroslarda Yaz Seracılığı” projesi kapsamında 9 üreticiye yüzde 20 katkı payı ile yüzde 80 hibeli yaz seraları kurulmuştur. Sarıveliler ilçesinde toplamda 8.250 m2 örtü alanı ile başlayan proje, 2017 yılında 12 üreticinin birer dekarlık yaz seralarının yüzde 70 hibeli olarak desteklenmesiyle devam etmiştir. Üretim planlaması yapılırken, Antalya başta olmak üzere, yazın sıcaktan üretimin tamamen durduğu sahil kesimine Sarıveliler gibi rakımı yüksek olan yaylalardan ürün ürettirip, bu sahil kesimine pazarlamak ön görülmüş ve hayata geçirilmiştir. Destek sonrasında, yoğun olarak Antalya ilçesine göç veren ilçede tersine göç başlamış ve kendi imkânları ya da başka destekleme kanalları ile yaz seraları kurulmaya başlamıştır. 2021 yılı itibarıyla, söz konusu ilçede 300 dekarın üzerinde örtü altı üretim alanı ile ciddi bir üretim hacmi olmuş, 2021 yılı örtü altı üretimden sağlanan gelirlerle ilçeye 14 milyon TL nakit girişi sağlanmıştır.
Anahtar Kelime	Seracılık, Meyve üretimi, İstihdam.

PROJE
KÜNYESİPROJE
NO KA-1

Bölgesel Kalkınma Kuruluşu	Batı Akdeniz Kalkınma Ajansı (BAKA)
Projenin Adı	İş'te Kadın Güçlü Ekonomi (Yaş Meyve ve Sebze İşleme Tesisi)
Projenin Uygulandığı Bütçe Yılı	2019
Uygulama Yeri (il-ilçe)	Isparta – Gelendost
Uygulayıcı Kuruluş	Gelendost Köylere Hizmet Götürme Birliği Başkanlığı
Nihai Yararlanıcı	Isparta ili Gelendost ilçesinde ikamet eden kadınlar, kooperatif üyesi 13 kadın, çevre ilçelerdeki tarımsal üreticiler
Proje Toplam Bütçesi:	112,1 bin TL
-KA Katkısı:	- 100,8 bin TL
-Yararlanıcı Katkısı:	- 11,2 bin TL
Proje Hakkında Kısa Açıklama	Gelendost ilçesi ve köylerinde elma başta olmak üzere meyvecilik önemli birer tarımsal faaliyettir. Bu proje ile Gelendost'ta ve civarında hasat edilen tarımsal ürünlerin katma değeri yüksek ürünlere dönüştürülmesi ve daha farklı pazarlara ulaştırılarak daha yüksek ekonomik gelir elde edilmesi amaçlanmıştır. Bu kapsamda, ilçede ve civarda başta elma olmak üzere hasat edilen ürünlerin katma değeri yüksek ürünlere dönüştürülmesinde ve diğer yerleşim yerlerinde yaşayan kadınların ekonomik hayata ve üretime katılmasında öncü rol oynayacak faaliyetler gerçekleştirilmiştir. Proje ile ayrıca, yörede dezavantajlı bir konumda yer alan kadınların ekonomik hayata fiilen katılımlarının sağlanarak kamusal alanda görünürlüklerinin artırılması amaçlanmıştır. Projede, Gelendost Belediyesi'nin ilçe merkezinde âtil durumda bulunan bir binasında yaş meyve ve sebze kurutma tesisi kurulmuştur. Tesise 1 adet sebze ve meyve yıkama makinesi, 1 adet sert meyve sebze dilimleme makinesi, 1 adet yumuşak meyve sebze dilimleme makinesi, 2 üniteli bitkisel kurutma fırını, 1 adet poşet ağzı yapıştırma makinesi satın alınarak işletmeye hazır hale getirilmiştir. Diğer taraftan yine proje kapsamında, ilçede yaşayan 13 üretici ve girişimci kadın bir araya getirilerek ilçenin ilk ve tek kooperatifi olan S.S. Gelendost Emekçi Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi kurulmuştur. Gelendost Halk Eğitim Merkezi aracılığıyla meyve ve sebze kurutma ile ilgili eğitimler alan kadın üyeler, kooperatifin ürettiği ürünleri ildeki çeşitli AVM ve marketler ile ülke çapında petrol istasyonlarında ve online platformlarda satışa sunmaya başlamıştır.
Anahtar Kelime	Kurutulmuş gıda, Kadın kooperatifi, Yöresel ürün.

Fotoğraf-7: Gelendost Yaş Meyve ve Sebze İşleme Tesisi

PROJE KÜNYESİ

PROJE
NO KA-2

Bölgesel Kalkınma Kuruluşu	Batı Akdeniz Kalkınma Ajansı (BAKA)
Projenin Adı	İslamköy Üretici Kadınlar (Yöresel Kahvaltı Salonu ve Endüstriyel Mutfak)
Projenin Uygulandığı Bütçe Yılı	2019
Uygulama Yeri (il, ilçe)	Isparta – Atabey (İslamköy Beldesi)
Uygulayıcı Kuruluş	Atabey İlçesi Köylere Hizmet Götürme Birliği
Nihai Yararlanıcı	İslamköy'de yaşayan kadınlar, gençler ve çiftçiler
Proje Toplam Bütçesi:	1.074 bin TL
-KA Katkısı:	- 803,9 bin TL
-Yararlanıcı Katkısı:	- 270,3 bin TL
Proje Hakkında Kısa Açıklama	İslamköy, 9 uncu Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'in baba ocağıdır. Belde, Süleyman Demirel Demokrasi Müzesi'ne ev sahipliği yapmaktadır ve bu kapsamda turist çekmektedir. Projeyle, İslamköy ve Süleyman Demirel Demokrasi Müzesi destinasyonları için bölgeye gelen turistlere yapılacak yiyecek-içecek hizmet sunumu ile beldede yaşayan kadınlara çalışma olanağı oluşturulması ve ayrıca yörede üretilen tarımsal ürünlerin pazarlanması ve satışıyla hem üretici kadınların gelir elde etmesi hem de bölgede üretilen katma değerinin artırılması amaçlanmıştır. Proje ile İslamköy'de dört mevsim hizmet verecek, hijyenik koşullarda üretim yapılabilecek ve bölgenin tarihi dokusuna uygun mimari özelliklerde bir kahvaltı salonu ve endüstriyel üretim malzemeleriyle bir mutfak inşa edilmiştir. Marka ve reklam çalışmaları kapsamında kurumsal kimlik tasarımı ve tanıtım filmi çekimi gerçekleştirilmiştir.
Anahtar Kelime	Kadın kooperatifi, Kırsal girişimcilik, Yöresel ürün.

Fotoğraf-8: İslamköy Yöresel Kahvaltı Salonu ve Endüstriyel Mutfak

PROJE
KÜNYESİPROJE
NO KA-3

Bölgesel Kalkınma Kuruluşu	Doğu Anadolu Kalkınma Ajansı (DAKA)
Projenin Adı	Ahlat'ta Meyveciliğin Geliştirilmesi Güdümlü Projesi
Projenin Uygulandığı Bütçe Yılı	2021-2022
Uygulama Yeri (il, ilçe)	Bitlis – Ahlat (mahalle ve köyleri)
Uygulayıcı Kuruluş	Ahlat İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü
Nihai Yararlanıcı	Ahlat İlçesine bağlı mahalle ve köylerde bitkisel üretim yapan Çiftçi Kayıt Sistemi (ÇKS) içinde yer alan 29 çiftçi ailesi.
Proje Toplam Bütçesi:	3.226 bin TL
-KA Katkısı:	- 1.613 bin TL (DAP ve DAKA birlikte)
-Yararlanıcı Katkısı:	- 1.613 bin TL
Proje Hakkında Kısa Açıklama	Bitlis ili Ahlat ilçesi bitkisel üretim için uygun iklim ve toprak yapısına sahiptir. Ahlat ilçesi patates, kuru fasulye ve sofralık domates üretiminde bölgede ilk sırada yer alırken, ülke genelinde de söz sahibi ilçeler arasında yer almaktadır. Fakat yoğun üretimi yapılan bu ürünler yıllar içinde toprak yapısını bozmuş, aşırı gübre ve su tüketiminden dolayı yöredeki tarım arazilerinde tuzlanma görülmüştür. Bu proje ile bölgede yoğun tarımsal üretim sebebiyle meydana gelen aşırı su tüketimi ve toprak yapısının bozulması riskini azaltmak için alternatif ürünlerin ekiminin teşvik edilmesi amaçlanmıştır. DAP BKİ ve DAKA işbirliğinde ile Ahlat İlçe Tarım Ve Orman Müdürlüğü'nün uygulayıcı kuruluş olarak yer aldığı proje kapsamında hali hazırda bitkisel üretim faaliyeti yapan ve ÇKS içinde yer alan, asgari 15 - azami 30 dekar olmak üzere meyveciliğe elverişli araziye sahip çiftçilerin kapama elma bahçesi kurması desteklenmiştir. Proje kapsamında ilçenin iklim ve toprak yapısına uygun, verim ve pazar değeri yüksek elma fidan çeşidinin kullanılmış; damlama sulama sistemleriyle su tasarrufunun sağlandığı üretim modeli sayesinde hedef bölgede diğer üreticiler için örnek bir işletmeler kurulması hedeflenmiştir. Projeyle Ahlat ilçesinde yer alan 5 köy ve 5 mahallede toplamda 29 çiftçiye 714 dekar alanda kapama elma bahçe tesisi yapılmıştır.
Anahtar Kelime	Meyvecilik, Alternatif ürün.

PROJE
KÜNYESİPROJE
NO KA-4

Bölgesel Kalkınma Kuruluşu	Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı (DOĞAKA)
Projenin Adı	Lavanta Kokulu Memleketim (Lavanta İşleme Tesisi ve Lavanta Turizmi)
Projenin Uygulandığı Bütçe Yılı	2020
Uygulama Yeri (il, ilçe)	Kahramanmaraş – Afşin
Uygulayıcı Kuruluş	Afşin Belediyesi
Nihai Yararlanıcı	Afşin ilçesi lavanta üreticileri
Proje Toplam Bütçesi:	1.442 bin TL
-KA Katkısı:	- 1.200 bin TL
-Yararlanıcı Katkısı:	- 242 bin TL
Proje Hakkında Kısa Açıklama	Dünyada ticareti en fazla yapılan 15 uçucu yağ bitkisi arasında yer alan, lavanta bitkisi Afşin İlçesinde 390 dönümlük araziye ekilmiş olup Türkiye'deki en büyük lavanta bahçesi unvanına sahiptir. Projeyle, Afşin ve çevresinde lavanta üretiminden ilave istihdam yaratılması, turizm alt yapısının güçlendirilmesi, işsizliğin ve göçün azaltılması, alternatif gelir kaynaklarının ve bölgedeki çiftçilere rol model oluşturulması hedeflenmiştir. Proje sonunda, lavanta yağ çıkarma ünitesi, lavanta yağ paketleme tesisi, ürün tanıtım ve satış yeri kurulmuş, çiftçi ve girişimcilere yönelik eğitim derslikleri oluşturulmuştur. Lavanta ekili alanlarda yapımı tamamlanan bisiklet yolu ve 40 adet bisiklet alımı ile hem sporun hem de lavanta tarlalarının turistik amaçlı olarak kullanımı ile ilçeye ilgi artmasına katkı sağlanmıştır. Proje sonunda tesiste 10 kişilik istihdam sağlanmış; 800'e yakın çiftçi doğrudan tesis altyapısından yararlandırılmıştır. Proje kapsamında kurulan lavanta işleme ve paketleme tesisi ile lavanta yağ, lavanta esansı gibi yüksek katma değerli ürünler elde edilmektedir. Söz konusu ürünler tescilli marka ile pazarlanmaktadır.
Anahtar Kelime	Lavanta, İşleme Tesisi, Kırsal turizm.

PROJE KÜNYESİ	PROJE NO	KA-5
Bölgesel Kalkınma Kuruluşu	Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı (DOĞAKA)	
Projenin Adı	Andırın Meyve Soğutma ve Depolama Tesisi Projesi	
Projenin Uygulandığı Bütçe Yılı	2010	
Uygulama Yeri (il, ilçe)	Kahramanmaraş – Andırın	
Uygulayıcı Kuruluş	Andırın Kiraz Üreticileri Birliği	
Nihai Yararlanıcı	-Andırın'da Üretici Birliği Üyesi olmayıp kiraz yetiştiricisi olan yaklaşık 300 üretici, civarda elma, ahududu ve böğürtlen gibi meyvelerin yetiştiriciliği yapan 200 üretici, Andırın kirazını ihraç eden firmalar.	
Proje Toplam Bütçesi:	1.400 bin TL	
-KA Katkısı:	- 600 bin TL	
-Yararlanıcı Katkısı:	- 800 bin TL	
Proje Hakkında Kısa Açıklama	Andırın'da kiraz üretimi önemli bir tarımsal faaliyettir. Ancak kirazın depolanması ve saklanması önemli bir sorundur. Proje ile meyve işleme tesisi ve soğuk hava deposu inşa edilmiştir. Bu sayede kiraz üreticileri ile elma ve diğer meyve üreticileri ürünlerini sezon ortalamasının yüzde 25 üzerinde satabilir hale gelmişlerdir. Yine kiraz sezonunda 50, tüm yıl ise 5 yeni istihdam artışı sağlanmıştır. Yaratılan katma değerle birlikte kiraz yanında ahududu ve böğürtlen gibi meyvelerin yetiştiriciliği yaygınlaşmıştır. İhracatçı firmalar doğrudan üretici birliğinden kaliteli ve sürekli kiraz temin ederek söz konusu ürünlerin ihracat amaçlı talebini arttırmıştır.	
Anahtar Kelime	Soğuk Hava Deposu, İstidam, İhracat.	

PROJE
KÜNYESİPROJE
NO KA-6

Bölgesel Kalkınma Kuruluşu	Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı (DOĞAKA)
Projenin Adı	Çağlayancerit Ceviz İşleme ve Paketleme Tesisi Projesi
Projenin Uygulandığı Bütçe Yılı	2020
Uygulama Yeri (il, ilçe)	Kahramanmaraş – Çağlayancerit
Uygulayıcı Kuruluş	S.S Çağlayancerit İlçesi ve Mahalleleri Cevizciler Tarımsal Kalkınma Kooperatifi
Nihai Yararlanıcı	Çağlayancerit ilçesindeki ceviz üreticileri, kadın girişimciler ve aileleri.
Proje Toplam Bütçesi:	5.903 bin TL
-KA Katkısı:	- 5.000 bin TL
-Yararlanıcı Katkısı:	- 903 bin TL
Proje Hakkında Kısa Açıklama	Çağlayancerit ilçesinde ceviz yaygın olarak üretilen tarımsal bir üründür. Proje ile toplanan cevizin işlenip ambalajlanarak katma değerinin artırılması ve yaratılacak olan bu katma değer ile üreticilere ve ilçe ekonomisine katkıda bulunulması amaçlanmaktadır. Proje kapsamında, cevizin teknolojik yöntemlerle soyulması ve kurutulması sağlanarak ürün kalitesinin korunması, pazarda değer kaybı yaşamasının önlenmesi, cevizlerin belli bir miktarının iç ceviz haline getirilmesi, cevizin işlenerek farklı ürünlere ceviz reçeli, ceviz ezmesi, cevizli sucuk vb. dönüştürülmesi suretiyle hem katma değerinin artırılması amacıyla ceviz işleme ve paketleme tesisi kurulmuştur. Böylelikle üreticilerin hem daha yüksek bir gelir hem de ürün ve pazar çeşitliliği imkânını yakalaması sağlanmıştır. Ceviz işleme tesisi kurulumu ile fire oranları ciddi oranda azaltılmış, standart ürün üretimi ve saklama koşulları yaratılarak katma değerli gelir getirici bir faaliyete dönüşmüştür. Proje, kırsalda kadının istihdamına ve kooperatifçiliğin gelişmesine de katkı sağlamıştır.
Anahtar Kelime	Çağlayancerit cevizi, İşleme tesisi.

PROJE KÜNYESİ

PROJE
NO **KA-7**

Bölgesel Kalkınma Kuruluşu	Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansı (DOKA)
Projenin Adı	Akkuş Şeker Fasulyesi Paketleme Tesisi Yapımı Projesi
Projenin Uygulandığı Bütçe Yılı	2021
Uygulama Yeri (il, ilçe)	Ordu – Akkuş
Uygulayıcı Kuruluş	Akkuş Ziraat Odası Başkanlığı
Nihai Yararlanıcı	Coğrafi işaretli ürün olan Akkuş Şeker Fasulyesi üretimi ile uğraşan 2000 çiftçi
Proje Toplam Bütçesi:	382,5 bin TL
-KA Katkısı:	- 307,8 bin-TL
-Yararlanıcı Katkısı:	- 74,7 bin TL
Proje Hakkında Kısa Açıklama	Akkuş ilçesi Ordu'nun gelir seviyesi düşük ilçelerinden biridir. Ancak Akkuş şeker fasulyesi ekimi ve hasadı önemli bir ekonomik aktivitedir. Bu projeyle çiftçilerin ürettikleri fasulyenin paketleme tesisinde paketlenerek katma değeri yüksek bir şekilde pazara sürülmesi amaçlanmıştır. Proje kapsamında üretim ve paketleme işlerinde kullanılan makinelerin temini ve kurulumu yapılarak proje tamamlanmıştır. Proje kapsamında paketleme, dolum makinesi, elevatör gibi makineler temin edilerek ortak üretim tesisi çiftçilerin hizmetine sunulmuştur. Böylelikle paketleme işleminde standart sağlanmış olup zaman ve enerji tasarrufu da sağlanarak çiftçilerin iş yapma kapasitelerinin artırılmasına katkı sağlanmıştır.
Anahtar Kelime	Şeker fasulyesi, Makine-ekipman, Coğrafi işaret.

Fotoğraf-9: Akkuş Şeker Fasulyesi Paketleme Tesisi Yapımı Projesi

PROJE
KÜNYESİPROJE
NO KA-8

Bölgesel Kalkınma Kuruluşu	İstanbul Kalkınma Ajansı (İSTKA)
Projenin Adı	Şile Bezi Üretimi Projesi
Projenin Uygulandığı Bütçe Yılı	2020
Uygulama Yeri (il, ilçe)	İstanbul – Şile
Uygulayıcı Kuruluş	Şile Belediyesi
Nihai Yararlanıcı	Şile Bezi Kırsal Kadın Kooperatifi ve Şile’de yaşayan 240 kadın
Proje Toplam Bütçesi:	2.556 bin TL
-KA Katkısı:	- 2.300 bin TL
-Yararlanıcı Katkısı:	- 256 bin TL

Proje Hakkında Kısa
Açıklama

Şile Bezi tarihsel olarak marka olan bir üründür. Bu projeye Şile Bezi'nin üretim kapasitesini arttırmak için gerekli fiziki ve teknik altyapının kurulması ve yeterli insan kaynağının yetiştirilmesi amaçlanmıştır. Bu doğrultuda İstanbul'un başta Şile ilçesi olmak üzere Tuzla, Pendik, Sultanbeyli ve Çekmeköy ilçelerinin kırsalında yaşayan, sosyo-ekonomik açıdan dezavantajlı kadınların; kendi problemleri ile başa çıkabilme kapasitelerinin artırılması, katılımcı, üretken ve kendine yeterli hale getirilmesi, böylece ekonomik ve sosyal hayata katılımının ve toplumla bütünleşmesinin sağlanarak sosyal kalkınmaya katkıda bulunulması hedeflenmiştir.

Proje dahilinde, Şileli kadınlarla ortak üretim ve gelir paylaşımı modeline dayanan Şile Bezi Kırsal Kadın Kooperatifi kurulmuştur. Coğrafi olarak diğer kırsal mahallelere yakın Şuayipli, Satmazlı, Sahilköy ve Osmanköy köylerinde bulunan 4 köy okulunun tadilatı yapılarak atölye haline getirilmiştir. Bu atölyelere topla 69 kamçılı dokuma tezgâhı alınmıştır. Kurulan atölyelerde 243 kadına 256 saatlik Şile Bezi dokuma eğitimi verilmiştir. Eğitimler süresince proje iştirakçisi İşkur tarafından kadınlara zaruri gider ödemesi yapılmıştır. Tasarımcı Fırat Neziroğlu tarafından planlanan ve tasarlanan muhtelif ürünler, coğrafi işarete uygun olarak atölyelerde kadınlar tarafından üretilmiştir. Bu ürünler Şile Belediyesi tarafından ilçe meydanına kurulan tezgahlarda sergilenerek satışa sunulmaktadır.

Anahtar Kelime Şile bezi, Kadın kooperatifi.

Fotoğraf-10: Şile, Şile Bezi Üretimi Projesi

PROJE
KÜNYESİPROJE
NO KA-9

Bölgesel Kalkınma Kuruluşu	İzmir Kalkınma Ajansı (İZKA)
Projenin Adı	Dış Mekân Süs Bitkileri Genç Fide Üretim Merkezi
Projenin Uygulandığı Bütçe Yılı	2015
Uygulama Yeri (il, ilçe)	İzmir – Ödemiş
Uygulayıcı Kuruluş	Ödemiş Kaymakamlığı
Nihai Yararlanıcı	Ödemiş başta olmak üzere Küçük Menderes Havzasında yaşayan meyve dış mekân süs bitkisi üretimi yapan üreticiler ve aileleri.
Proje Toplam Bütçesi:	3.743,2 bin TL
-KA Katkısı:	- 2.807,4 bin TL
-Yararlanıcı Katkısı:	- 935,8 bin TL
Proje Hakkında Kısa Açıklama	Küçük Menderes Havzası'nda önemli bir tarımsal faaliyet olan süs bitkileri yetiştiriciliği sektörünün gelişimi ve bu sayede sektörde üretilen katma değer artırılması amacıyla sektörün en kritik girdilerinden olan genç fidelerin standartlara uygun şekilde kaliteli yetiştirilerek üreticilere sunulması için gerekli altyapının kurulması ihtiyacı duyulmuştur. Bu amaçla 2016 yılında uygulamasına başlanılan proje, 2019 yılında tamamlanarak hizmete alınmıştır. Proje kapsamında fide üretim tesisi kurulmuştur. Tesisin çalışmaya başlamasıyla öncelikle bölgedeki yaklaşık 2000 üreticinin fide ihtiyacı karşılanmıştır. Bu, bölgedeki üreticilerin daha karlı ve verimli çalışmaları sağlanmış, özellikle kadın istihdamının yoğun olduğu sektörde fide üretim tesisinde 30 yeni istihdam gerçekleşmiştir. Yıllık 12 milyon fide üretim kapasitesine ulaşan tesis, bölgede tarımsal üretim faaliyetlerinde bir dönüşüme, çok daha katma değerli bir üretim olan ve çevresel olarak da daha sürdürülebilir bir üretim faaliyeti olan fide üretimine geçiş açısından teşvik edici bir uygulama örneği olmuştur.
Anahtar Kelime	Fide, Süs bitkileri, Kadın istihdamı.

Fotoğraf-11: Ödemiş Dış Mekân Süs Bitkileri Genç Fide Üretim Merkezi

PROJE
KÜNYESİPROJE
NO KA-10

Bölgesel Kalkınma Kuruluşu	İzmir Kalkınma Ajansı (İZKA)
Projenin Adı	İlle de Tarım Olsun (Kırsalda Yaşayan Roman Vatandaşların Gelir İmkânlarını Arttırmaya Yönelik Proje)
Projenin Uygulandığı Bütçe Yılı	2021
Uygulama Yeri (il, ilçe)	İzmir – Konak, Bergama, Menemen
Uygulayıcı Kuruluş	İzmir Roman Dernekleri Kültür Federasyonu
Nihai Yararlanıcı	Roman vatandaşların yoğun yaşadığı bölgelerdeki kadınlar ve gençler.
Proje Toplam Bütçesi:	2.850 bin TL
-KA Katkısı:	- 2.535 bin TL
-Yararlanıcı Katkısı:	- 315 bin TL
Proje Hakkında Kısa Açıklama	Projede, kadınlar ve dezavantajlı konumdaki gençler öncelikli olmak üzere roman vatandaşların mesleki bilgi ve becerilerinin geliştirilmesi, gelir düzeylerinin artırılması, yaşam kalitelerinin yükseltilmesi, sosyal ve ekonomik yaşama aktif biçimde katılımlarının sağlanması amaçlanmıştır. Projenin uygulanmasıyla; Roman vatandaşlarına özel bilgi ve beceriler kazandırılarak tarımsal üretimde yer almalarının sağlanması suretiyle; arıcılık faaliyetlerine, atıl durumda olan tarımsal arazilerin değerlendirilerek kanatlı hayvan yetiştiriciliğine başlamaları hedeflenmiştir. Tarımsal faaliyetlerle ilgili kurslar ve mesleki eğitimler düzenlenmiş ve Roman vatandaşlar için gelir kaynaklarının geliştirilmesi öngörülmüştür.
Anahtar Kelime	Kadın istihdamı, genç istihdamı, arıcılık, gezen tavuk yetiştiriciliği.

PROJE
KÜNYESİPROJE
NO KA-11

Bölgesel Kalkınma Kuruluşu	Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı (KUZKA)
Projenin Adı	İhsangazi Tohumdan Geleceğe (Siyez Buğdayı ve Bulguru İşleme Tesisi)
Projenin Uygulandığı Bütçe Yılı	2020
Uygulama Yeri (il, ilçe)	Kastamonu – İhsangazi
Uygulayıcı Kuruluş	İhsangazi Belediyesi
Nihai Yararlanıcı	Bölgede faaliyet gösteren Siyez Buğdayı üreticileri ve kadın kooperatifleri
Proje Toplam Bütçesi:	1.262 bin TL
-KA Katkısı:	- 1.100 bin TL
-Yararlanıcı Katkısı:	- 152 bin TL
Proje Hakkında Kısa Açıklama	Siyez Buğdayı, geçmiş 10 bin yıl öncesine dayanan ata tohumudur ve SlowFood Biyo çeşitlilik Vakfı'nın 2012 yılında düzenlediği dünyaca ünlü fuarda Türkiye merkezli tek tohum çeşidi olarak Presidia listesine girmeye hak kazanmıştır. Diğer taraftan Kastamonu Tarım ve Orman İl Müdürlüğü kayıtlarına göre bin civarında Siyez üreticisinin bulunduğu Kastamonu'da, sadece 750 üretici İhsangazi ilçesinde faaliyet göstermektedir. Bu rakamlardan hareketle Kastamonu'da Siyezin en fazla ekildiği ve bulgur üretiminin yapıldığı yer İhsangazi ilçesi olduğu söylenebilir. Bu nedenle Siyez bulguru bölge halkı için geleneksel bir ürün ve gelir kaynağıdır. Bu projeyle, Siyez Buğdayı üretiminin standartlaştırarak sürdürülebilirliğinin güvence altına alması, bölgede dezavantajlı konumda bulunan kadınların istihdama katılması ve kurulan kooperatif ile siyezin korunması, üretimin artması ve alternatif pazarlama stratejilerinin geliştirilmesi amaçlanmıştır. Projeden Kastamonu'nun İhsangazi ilçesinde siyez buğdayı tarımıyla uğraşan yaklaşık 150 çiftçinin yanı sıra, siyez unu üretim tesisleri, siyez bulguru üretim tesisleri, siyez ürünleri paketleme tesisleri, siyez kooperatifi işletmesi, siyez unundan simit, poğaç gibi unlu mamullerin üretimini yapan tesisler yararlanmaktadır.
Anahtar Kelime	Makine-ekipman, Siyez.

PROJE
KÜNYESİPROJE
NO KA-12

Bölgesel Kalkınma Kuruluşu	Doğu Marmara Kalkınma Ajansı (MARKA)
Projenin Adı	Konuralp Pirinci Üretim Geliştirme Kompleksi
Projenin Uygulandığı Bütçe Yılı	2022
Uygulama Yeri (il, ilçe)	Düzce – Merkez, Çilimli
Uygulayıcı Kuruluş	Düzce İl Özel İdaresi
Nihai Yararlanıcı	Bölgedeki 60 çeltik üreticisi, göç riski taşıyan / göç etmiş ama çeltik üretimi yapmak isteyen 25 çiftçi adayı
Proje Toplam Bütçesi:	12.493,4 bin TL
-KA Katkısı:	- 9.169,4 bin TL
-Yararlanıcı Katkısı:	- 3.324 bin TL
Proje Hakkında Kısa Açıklama	Konuralp Pirinci, Düzce ilinde kırsal kalkınma ve tarıma dayalı sanayi yatırımları alanında avantajlı bir tarımsal ürün olup coğrafi işaret tescilli bulunan ve üretimi uzun yıllara dayanan yerel bir markadır. 30 yıl önce Düzce’de 3.500 ton düzeyinde olan üretim seviyesi bugün neredeyse yarıya düşmüştür. Projeyle, Konuralp pirincinin üretiminde geleneksel üretim tekniğinden modern üretim tekniklerine geçilmesi, teknolojik alt yapının oluşturulması, doğru girdilerin kullanılması, tarımsal verimliliğin artırılması, çiftçi örgütlenmesinin geliştirilmesi, işleme tesisi ve pazar ağları kurularak “Sürdürülebilir Çeltik Üretim ve Pazarlama Ekosistem Modeli” geliştirilmesi ve çeltik tarımıyla uğraşan çiftçilerin gelir düzeyinin artırılması amaçlanmıştır. Hâlihazırda bölgede bir işleme tesisi bulunmadığı için çiftçiler ürünlerini yaklaşık 400 km mesafede bulunan Çorum ya da Balıkesir’de işlemektedir. Proje kapsamında 30 ton kapasiteli kurutma makinesi, saatte 2 ton işleme kapasiteli çeltik işleme makinesi, paketleme makinesini kapsayan işleme merkezi kurulmuştur.
Anahtar Kelime	Çeltik üretimi, Coğrafi işaretli ürünler.

PROJE
KÜNYESİPROJE
NO

KA-13

Bölgesel Kalkınma Kurulu	Mevlana Kalkınma Ajansı (MEVKA)
Projenin Adı	Kovid Sonrası Gıda Arzı ve Yenilenme Süreci (Akçabelen Şeker Fasulyesi Üretimi)
Projenin Uygulandığı Bütçe Yılı	2020
Uygulama Yeri (il, ilçe)	Konya – Beyşehir (Akçabelen Mahallesi)
Uygulayıcı Kuruluş	S.S. Akçabelen Tarımsal Kalkınma Kooperatifi
Nihai Yararlanıcı	Akçabelen mahallesindeki 3.800 kişi
Proje Toplam Bütçesi:	685,3 bin TL
-KA Katkısı:	- 514 bin TL
-Yararlanıcı Katkısı:	- 171,3 bin TL
Proje Hakkında Kısa Açıklama	Akçabelen yöresinde tarımsal üretimin büyük kısmını fasulye oluşturmaktadır ve fasulyenin üretiminde %77 oranında kadınlar çalışmaktadır. Koronavirüs salgını ile mücadelede salgının etkilerinin en aza indirilmesi ve gıda arzı konusunda sıkıntı yaşanmaması için bölgede yetiştirilen Akçabelen Şeker Fasulyesi'nin modern teknolojik yöntemlerle paketlenmesi amaçlanmıştır. Alımı yapılan paketleme makinesi ile hem üretimin artması hem de çiftçinin bu noktada daha fazla tarla ve alanda ekim yapması hedeflenmiştir. Bu proje ile birlikte çiftçiye verilen eğitimler ile fasulyenin yetiştirilmesinden paketlenerek tüketiciye ulaştırılmasına kadar geçen tüm safhalar hakkında bilgilendirme yapılmış ve çiftçinin üretimde bilinçlendirilmesi sağlanmıştır. 100 yılı aşkın bir süredir üretilen bu fasulye için proje sayesinde coğrafi işaret alınmış ve ürünün ihracatına başlanmıştır. Ayrıca üretilen ürünlerin el değmeden bakteri ve virüs bulaşmadan paketlenmesi sağlanmaktadır.
Anahtar Kelime	Tarım, Makine-ekipman, Kadın.

Fotoğraf-12: Beyşehir Akçabelen Şeker Fasulyesi Üretimi

PROJE
KÜNYESİPROJE
NO KA-14

Bölgesel Kalkınma Kuruluşu	Serhat Kalkınma Ajansı (SERKA)
Projenin Adı	Selim Ata Sporları Turizm Destinasyon Merkezi Projesi
Projenin Uygulandığı Bütçe Yılı	2019
Uygulama Yeri (il, ilçe)	Kars – Selim
Uygulayıcı Kuruluş	Selim İlçesi Köylere Hizmet Götürme Birliği
Nihai Yararlanıcı	Atlı spor eğitimi alan kadın ve gençler
Proje Toplam Bütçesi:	1.322,5 bin TL
-KA Katkısı:	- 991,9 bin TL
-Yararlanıcı Katkısı:	- 330,6 bin TL
Proje Hakkında Kısa Açıklama	Kars son yıllarda Türkiye'nin alternatif turizm destinasyonları içerisinde öne çıkan illerden birisi haline gelmiştir. Selim ilçesi de Kars'taki diğer turizm aktiviteleri gibi kendine has yaşam tarzı ve geleneğiyle turistler açısından çekim merkezi olmaktadır. Selim ilçesindeki özellikle köylü gençler tarafından atlı cirit yaşatılmaya devam etmektedir. Bu proje kapsamında, geleneksel sporlardan atlı ciritin yanı sıra atlı okçuluk, geleneksel Türk okçuluğu ve at biniciliğinin gerçekleştirilebileceği; içerisinde cirit sahası, sosyal tesis ve haraların olduğu modern bir spor tesisi inşa edilmiştir. Tesis sayesinde hem kırsaldaki gençlerin modern altyapıya sahip bir sahada cirit oynayarak sosyalleşmesi sağlanmış hem de ilçeye gelen turistlerin cirit sporunu izleyebileceği bir alan oluşturulmuştur.
Anahtar Kelime	Alternatif turizm, Kırsal gençlik, Spor.

Fotoğraf-13: Selim Ata Sporları Turizm Destinasyon Merkezi Projesi

PROJE
KÜNYESİPROJE
NO KA-15

Bölgesel Kalkınma Kuruluşu	Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı (OKA)
Projenin Adı	Yağsıyan Köyü Süt Ürünleri Geliştirme Projesi
Projenin Uygulandığı Bütçe Yılı	2020-2021
Uygulama Yeri (il, ilçe)	Tokat – Reşadiye (Yağsıyan Köyü)
Uygulayıcı Kuruluş	S.S.Yağsıyan Köyü Tarımsal Kalkınma Kooperatifi
Nihai Yararlanıcı	Yağsıyan Köyü ve civar köylerde hayvancılık yapan aileler, kooperatif üyeleri.
Proje Toplam Bütçesi:	331 bin TL
-KA Katkısı:	- 248,3 bin TL
-Yararlanıcı Katkısı:	- 82,4 bin TL
Proje Hakkında Kısa Açıklama	Yağsıyan Köyü'nde yaşayan ailelerin çoğu hayvancılıkla uğraşmakta olup üretilen süt ham olarak tüccarlara düşük fiyattan satılmaktadır. Bu projeye, söz konusu çiftçilerin gelirlerinin artırılması amaçlanmıştır. Proje kapsamında, köyde atıl vaziyette bulunan ilkokul binası tadilatından geçirilerek peynir üretimi için uygun hale getirilmiştir. Bina tadilatının ardından, peynir üretmek için gerekli makine ve ekipmanların satın alımı gerçekleştirilmiştir. Çiftçilere ve tesis çalışanlarına gerekli eğitimlerin verilmesinin ardından tesiste peynir üretimine başlanmıştır. Bölgenin en kaliteli sütlerinin işlenmesiyle elde edilen peynire gerek bölge içinden gerekse bölge dışından yoğun talep olmaktadır. Çiftçiler ürünlerini işlenmiş şekilde ve doğrudan pazarlayabildikleri için gelirlerinde artış sağlanmıştır. Proje ile tarımdan elde edilen katma değerde artışının yanı sıra, kırsal alandaki atıl kamu binalarının kalkınma faaliyetleri için yeniden düzenlenmesi konusunda farkındalık yaratılmıştır.
Anahtar Kelime	Peynircilik, Süt işleme, Kırsal gelir.

PROJE KÜNYESİ

PROJE
NO **KA-16**

Bölgesel Kalkınma Kuruluşu	Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı (OKA)
Projenin Adı	Çeltik Kurutma Makinesi Alımı Projesi
Projenin Uygulandığı Bütçe Yılı	2020-2021
Uygulama Yeri (il, ilçe)	Amasya – Taşova
Uygulayıcı Kuruluş	Taşova İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü
Nihai Yararlanıcı	Amasya İli Taşova İlçesine bağlı köylerde ve Tokat İli Erbaa İlçesine bağlı köylerde çeltik üretimi yapan aileler
Proje Toplam Bütçesi:	266,6 bin TL
-KA Katkısı:	- 200 bin TL
-Yararlanıcı Katkısı:	- 66,6 bin TL
Proje Hakkında Kısa Açıklama	Bölgede çeltik tarımı yapılıyor olmasına rağmen en yakın çeltik işleme fabrikası 150 km mesafede yer almaktadır. Çiftçiler ürünlerini pazara ulaştıramadıkları için işlenmemiş ürünler tüccarlar tarafından düşük fiyattan çiftçilerden satın alınmaktadır. Nem oranı ölçülmediği için ürün fiyatları tüccar tarafından tahmini nem oranı üzerinden belirlenmekte ve bu da ürünlerin değer kaybına neden olmaktadır. Bu proje kapsamında kurulan çeltik kurutma tesisi sayesinde üreticiler ürünlerini kurutup depolayabilmekte ve istedikleri zaman piyasa değerinin altına düşmeden satabilmektedirler. Çeltik kurutma tesisi, sezonda 7/24 ara vermeden günde 3 vardiya sürekli çalışmakta ve bölge çiftçilerinin ürünlerini ilave ücret almadan sadece maliyet giderinin karşılanması şartıyla kurutmaktadır.
Anahtar Kelime	Çeltik, Kurutma, Depolama.

PROJE
KÜNYESİPROJE
NO KA-17

Bölgesel Kalkınma Kurulu	Zafer Kalkınma Ajansı (ZAFERKA)
Projenin Adı	Keçi Belediyeden, Süt Köylüden, Peynir Kooperatiften
Projenin Uygulandığı Bütçe Yılı	2020
Uygulama Yeri (il, ilçe)	Kütahya – Emet
Uygulayıcı Kuruluş	Emet Belediye Başkanlığı
Nihai Yararlanıcı	Emet ilçesinde keçi yetiştiriciliği yapan 169 aile
Proje Toplam Bütçesi:	1.484,9 bin TL
-KA Katkısı:	- 1.155 bin TL
-Yararlanıcı Katkısı:	- 329,9 bin TL
Proje Hakkında Kısa Açıklama	Emet ilçesinde keçi yetiştiriciliği aile çiftliklerinde zaten yapılmaktadır. Ancak bu projeyle Emet ilçesindeki çiftçilerin keçilerden elde ettiği sütün katma değeri yüksek ürünlere dönüştürülerek çiftçilerin gelir düzeyinin artırılması hedeflenmiştir. Projede aynı katkı olarak Emet Belediyesi tarafından temin edilen 1.000 kıl keçisi 26 yetiştiriciye dağıtılmış ve yetiştiricilerin sürü sayıları 100'e çıkarılarak ve sürdürülebilir işletmelere dönüşmeleri sağlanmıştır. Proje kapsamında üretici ailelerden keçi sütleri düzenli olarak toplanmakta ve toplanan keçi sütü proje iştirakçisi olan Yarış Köyü Kooperatifi tesislerinde keçi peynirine dönüştürülmektedir. Üretilen ürünlerin satışı Emet Belediyesi tarafından gerçekleştirilmektedir. Belediye tarafından her yıl keçi dağıtılan ailelerden, dağıtılan keçi sayısının %20'si kadar dişi yavru toplanarak keçi yetiştiriciliği yapan diğer ailelere dağıtılmaktadır. Projede geliştirilen bu yöntem sayesinde orta vadede keçi yetiştiricisi 169 ailenin tamamına ulaşarak ilçenin üretim kapasitesi önemli ölçüde artırılabacaktır.
Anahtar Kelime	Keçi, Peynircilik, Kooperatifçilik.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Kırsalın potansiyelinin azami ölçüde kullanılması Türkiye'nin kalkınması, ekonomik büyümesi ve istihdam kapasitesi açısından hayati önemdedir. Bu potansiyelden en iyi şekilde yararlanmanın yolu da kırsalda ekonomiyi sadece tarım sektörüne bağlı olmaktan çıkarmakla mümkündür.

Kırsal ekonomiyi tarım sektörünün dışındaki sektörlerde de geliştirebilmenin nasıl bir takım ön şartlara ihtiyaç duyduğu kavramsal çerçeve başlığında tartışıldı. Fakat her hâlükârda bu ancak kırsal ekonominin çeşitlendirilmesi ile mümkün olacaktır.

Kırsal ekonominin çeşitlendirilmesi, tarımsal üretimde rekabetçi olan veya tarımsal üretimde ve gelirden öne çıkan illerde ekonominin büyümesine ilave bir katkı sağlanması olarak işlev görebilir. Diğer taraftan ve belki de kırsal refahın iyileştirilmesi ve kırsal yoksullukla mücadele açısından çok daha önemlisi, il ekonomisinde tarımın payı yüksek olan ama ilin doğal ölçeği sebebiyle tarımsal üretimde, gelirden veya rekabette öne çıkamayan illerde kırsal nüfusun gelir kaynaklarının istikrarlı bir zemine oturtulması açısından kırsal ekonominin çeşitlendirilmesi hayatidir.

Yapılan değerlendirmelerde; tarımsal üretim, verimlilik, istihdam ve gelirden görece iyi durumda olan illerde kırsal ekonominin çeşitlendirilmesine yönelik çabaların başarıya ulaşma şansının yüksek olduğu görülmektedir. Türkiye'de bu illerde, bu minvalde uygulanacak faaliyetler kırsal refaha olumlu yansımalarından daha ziyade kırsal ekonominin büyümesine daha fazla katkı yapacaktır.

Bununla beraber; tarımsal üretim açısından çok da iyi göstergelere sahip olmayan, fakat tarıma dayalı ekonominin yoğun olduğu illerde uygulanacak kırsal ekonominin çeşitlendirilmesine yönelik faaliyetlerin sosyal yönü daha baskın olacaktır. Buralarda kırsal ekonominin çeşitlendirilmesine yönelik uygulanacak faaliyetlerle kırsal hane halklarının gelirlerinin farklı kaynaklar aracılığıyla belli bir istikrara kavuşması, kırsal yoksulluğun azalmasına ve kırsal refah artışına daha somut katkı sağlayacaktır.

Kırsal ekonominin çeşitlenmesine yönelik yürütülecek faaliyetlerde; inovasyon, yeni fikirlere ve iş yapma biçimlerine açıklık mutlaka göz önünde tutulması gereken bir konudur. Ancak bunun ötesinde, mevcut üretim yapısı ve toplumsal ilişkiler de dikkate alınarak mevcudun akıllı uzmanlaşma yoluyla geliştirilmesi yolu izlenebilir. Bir diğer önemli husus; olaylara, sorun alanlarına ve girişimlere kırsaldaki gibi düşünme (rural proofing) anlayışıyla yaklaşmaktır. Kente ait akılcı çözümlerin çoğu zaman kırsalda çözüm olmadığı veya kırsalda yaşayan yurttaşların hayatına ya da gelirlerine etki etmediği unutulmamalıdır.

Son olarak ise, gelişmekte olan ülkelerde kırsal alandaki genç işsizliğinin yetişkin işsizliğinin neredeyse 3 katı kadar olduğu tahmin edilmektedir. Yine kırsaldaki istihdamın yaklaşık yüzde 80'i kayıt dışı ve ağırlıklı olarak aile çiftliklerinde gerçekleşmektedir. Yani özellikle gençlerin sosyal ve ekonomik olarak ailelerinden ayrı birey haline gelebilmeleri kırsal alanda çok sınırlı kalmaktadır. Bununla beraber kırsalda yaşayan gençlerin ekonomiye katılım ve eğitim

olanaklarına erişiminde de cinsiyet dengesizlikleri görülmektedir. Bu dezavantajlı şartlar altında, daha iyi yaşam ve gelecek umuduyla kırdan kente göç etme eğilimini aslında kırsaldaki gençler beslemektedir. Bu yüzden, kırdan kente göçü önlemek ancak gençleri kırsal alanda kalmaya ikna edecek politikalarla mümkün olacaktır. Bunun için de kırsal ekonominin çeşitlendirilmesine yönelik izlenecek politikalarda en önemli hedef kitle gençler olmalıdır. Kırsalda yaşayan gençlerin yeniliğe açıklıkları, enerjileri ve becerileri kırsal ekonominin çeşitlenmesinde en büyük katkıyı sağlayacaktır.

EK-1: 2020 Yılı İtibarıyla Türkiye Tarımına İlişkin Bazı İstatistikler

Sıra	Bölge Kodu	İl Adı	Toplam işlenen tarım arazisi ve uzun ömürlü bitkiler	Tarımsal Arazinin Ülke İçindeki Payı (%)	Tarımsal GSYH	Verimlilik (Tarım GSYH/Toplam İşlenen Tarım Alanı)	2020	Sektörlerin Ülke GSYH İçindeki Payı			Sektörlerin İl GSYH İçindeki Payı		
							Toplam GSYH	Tarım	Sanayi	Hizmetler	Tarım	Sanayi	Hizmetler
1	TR521	Konya	1.859.079	8,03	20.028.000	10,8	98.283.263	5,94	2,19	1,73	20,38	31,50	48,12
2	TR310	İzmir	325.698	1,41	14.166.019	43,5	272.666.218	4,20	6,83	5,92	5,20	35,41	59,40
3	TR611	Antalya	364.923	1,58	13.835.036	37,9	114.516.038	4,10	1,50	2,90	12,08	18,53	69,39
4	TR622	Mersin	329.666	1,42	11.528.521	35,0	85.908.593	3,42	1,45	1,97	13,42	23,81	62,77
5	TR331	Manisa	507.132	2,19	11.522.530	22,7	76.391.861	3,42	2,64	1,01	15,08	48,83	36,09
6	TRC21	Şanlıurfa	1.049.668	4,54	9.585.536	9,1	38.021.918	2,84	0,44	0,81	25,21	16,52	58,27
7	TR510	Ankara	1.152.403	4,98	8.836.044	7,7	429.019.106	2,62	8,36	11,04	2,06	27,54	70,40
8	TR621	Adana	482.236	2,08	8.639.505	17,9	88.220.046	2,56	1,99	1,88	9,79	31,86	58,35
9	TR221	Balıkesir	390.254	1,69	8.218.114	21,1	57.377.804	2,44	1,30	1,12	14,32	32,05	53,63
10	TR411	Bursa	297.637	1,29	8.208.826	27,6	180.667.187	2,43	6,25	3,08	4,54	48,88	46,57
11	TR323	Muğla	224.551	0,97	8.161.382	36,3	51.079.831	2,42	0,80	1,16	15,98	22,05	61,97
12	TRC22	Diyarbakır	555.024	2,40	7.963.918	14,3	42.568.893	2,36	0,53	0,99	18,71	17,61	63,68
13	TR332	Afyonkarahisar	474.101	2,05	7.387.389	15,6	27.341.318	2,19	0,46	0,49	27,02	23,73	49,25
14	TR321	Aydın	353.509	1,53	7.158.752	20,3	41.807.256	2,12	0,79	0,86	17,12	26,57	56,31
15	TR831	Samsun	374.985	1,62	6.861.076	18,3	49.765.181	2,03	0,85	1,13	13,79	24,15	62,06
16	TR322	Denizli	365.021	1,58	6.404.364	17,5	50.027.064	1,90	1,36	0,89	12,80	38,30	48,89
17	TR222	Çanakkale	297.206	1,28	6.117.054	20,6	33.336.085	1,81	0,95	0,50	18,35	40,26	41,39
18	TRA11	Erzurum	347.040	1,50	5.534.923	15,9	24.622.781	1,64	0,25	0,57	22,48	14,46	63,06
19	TR712	Aksaray	379.882	1,64	4.918.786	12,9	18.100.252	1,46	0,39	0,28	27,18	30,79	42,03
20	TR721	Kayseri	571.809	2,47	4.889.004	8,6	67.094.248	1,45	1,97	1,25	7,29	41,57	51,14
21	TRC11	Gaziantep	348.871	1,51	4.702.542	13,5	88.253.922	1,39	3,19	1,40	5,33	51,14	43,54

Sıra	Bölge Kodu	İl Adı	Toplam işlenen tarım arazisi ve uzun ömürlü bitkiler	Tarımsal Arazinin Ülke İçindeki Payı (%)	Tarımsal GSYH	Verimlilik (Tarım GSYH/Toplam İşlenen Tarım Alanı)	2020	Sektörlerin Ülke GSYH İçindeki Payı			Sektörlerin İl GSYH İçindeki Payı		
							Toplam GSYH	Tarım	Sanayi	Hizmetler	Tarım	Sanayi	Hizmetler
22	TR902	Ordu	252.777	1,09	4.690.397	18,6	23.944.948	1,39	0,39	0,50	19,59	22,99	57,42
23	TR832	Tokat	308.941	1,33	4.662.250	15,1	17.450.308	1,38	0,19	0,37	26,72	15,75	57,53
24	TR632	Kahramanmaraş	359.364	1,55	4.421.909	12,3	40.686.725	1,31	1,37	0,62	10,87	47,61	41,52
25	TR722	Sivas	788.105	3,41	4.380.758	5,6	23.571.578	1,30	0,43	0,48	18,58	25,89	55,53
26	TR713	Niğde	275.780	1,19	4.360.150	15,8	13.276.351	1,29	0,20	0,22	32,84	21,64	45,52
27	TR412	Eskişehir	558.561	2,41	4.317.048	7,7	51.469.812	1,28	1,61	0,89	8,39	44,24	47,37
28	TR631	Hatay	226.835	0,98	4.241.531	18,7	55.219.372	1,26	1,19	1,25	7,68	30,36	61,96
29	TRB21	Van	289.228	1,25	4.114.946	14,2	22.460.924	1,22	0,17	0,58	18,32	10,53	71,15
30	TR212	Edirne	310.897	1,34	4.022.708	12,9	18.497.288	1,19	0,28	0,39	21,75	21,04	57,21
31	TR833	Çorum	533.049	2,30	3.986.002	7,5	18.006.244	1,18	0,28	0,37	22,14	21,81	56,05
32	TR422	Sakarya	170.025	0,73	3.877.800	22,8	53.138.413	1,15	1,82	0,86	7,30	48,50	44,21
33	TR522	Karaman	329.194	1,42	3.832.141	11,6	12.348.731	1,14	0,29	0,16	31,03	32,85	36,12
34	TRC31	Mardin	314.028	1,36	3.764.733	12,0	26.706.340	1,12	0,41	0,63	14,10	21,62	64,29
35	TRB11	Malatya	280.782	1,21	3.575.225	12,7	26.307.157	1,06	0,50	0,57	13,59	26,85	59,56
36	TR821	Kastamonu	147.289	0,64	3.548.621	24,1	16.506.185	1,05	0,31	0,31	21,50	26,88	51,62
37	TR612	Isparta	196.032	0,85	3.505.113	17,9	18.632.369	1,04	0,28	0,41	18,81	21,03	60,15
38	TR211	Tekirdağ	392.795	1,70	3.440.803	8,8	80.266.776	1,02	3,45	1,02	4,29	60,86	34,85
39	TRB22	Muş	243.126	1,05	3.294.244	13,5	10.451.760	0,98	0,11	0,21	31,52	14,27	54,21
40	TR723	Yozgat	622.993	2,69	3.287.334	5,3	13.267.338	0,98	0,18	0,27	24,78	19,35	55,88
41	TRA21	Ağrı	353.206	1,53	3.128.669	8,9	10.173.326	0,93	0,06	0,23	30,75	8,47	60,78
42	TR333	Kütahya	311.410	1,35	2.975.614	9,6	24.589.133	0,88	0,76	0,40	12,10	43,69	44,21
43	TR613	Burdur	150.177	0,65	2.973.498	19,8	12.167.702	0,88	0,20	0,23	24,44	23,82	51,74
44	TR834	Amasya	230.998	1,00	2.954.472	12,8	12.534.682	0,88	0,18	0,26	23,57	19,83	56,60

Sıra	Bölge Kodu	İl Adı	Toplam işlenen tarım arazisi ve uzun ömürlü bitkiler	Tarımsal Arazinin Ülke İçindeki Payı (%)	Tarımsal GSYH	Verimlilik (Tarım GSYH/Toplam İşlenen Tarım Alanı)	2020	Sektörlerin Ülke GSYH İçindeki Payı			Sektörlerin İl GSYH İçindeki Payı		
							Toplam GSYH	Tarım	Sanayi	Hizmetler	Tarım	Sanayi	Hizmetler
45	TRA22	Kars	220.709	0,95	2.953.887	13,4	8.558.507	0,88	0,06	0,17	34,51	9,73	55,76
46	TRB12	Elazığ	186.741	0,81	2.877.055	15,4	21.874.642	0,85	0,42	0,48	13,15	27,25	59,60
47	TR901	Trabzon	95.197	0,41	2.756.292	29,0	30.835.392	0,82	0,49	0,77	8,94	22,63	68,43
48	TR213	Kırklareli	231.547	1,00	2.737.391	11,8	21.860.856	0,81	0,73	0,32	12,52	47,38	40,10
49	TR904	Rize	55.596	0,24	2.732.358	49,1	14.520.031	0,81	0,31	0,27	18,82	30,36	50,82
50	TRA23	Iğdır	97.236	0,42	2.585.386	26,6	6.796.981	0,77	0,03	0,14	38,04	5,87	56,09
51	TRC12	Adıyaman	237.439	1,03	2.496.140	10,5	15.003.950	0,74	0,27	0,32	16,64	25,21	58,15
52	TR714	Nevşehir	328.772	1,42	2.482.507	7,6	10.645.450	0,74	0,13	0,23	23,32	16,69	59,99
53	TR903	Giresun	154.114	0,67	2.368.344	15,4	14.852.669	0,70	0,26	0,32	15,95	24,54	59,51
54	TR715	Kırşehir	327.600	1,42	2.363.117	7,2	9.263.821	0,70	0,17	0,17	25,51	25,28	49,21
55	TR633	Osmaniye	119.056	0,51	2.254.305	18,9	17.239.928	0,67	0,47	0,30	13,08	38,79	48,13
56	TR424	Bolu	112.773	0,49	2.216.319	19,7	18.352.407	0,66	0,49	0,34	12,08	37,57	50,35
57	TR334	Uşak	222.010	0,96	2.173.975	9,8	17.261.091	0,64	0,53	0,28	12,59	43,72	43,69
58	TRB23	Bitlis	130.995	0,57	2.027.896	15,5	8.495.446	0,60	0,07	0,20	23,87	12,10	64,03
59	TR100	İstanbul	74.064	0,32	1.985.818	26,8	1.348.893.586	0,59	25,37	36,12	0,15	26,60	73,26
60	TR421	Kocaeli	79.520	0,34	1.932.834	24,3	169.873.287	0,57	6,05	3,01	1,14	50,38	48,49
61	TRC32	Batman	94.315	0,41	1.822.888	19,3	14.307.841	0,54	0,26	0,32	12,74	25,21	62,05
62	TR823	Sinop	76.739	0,33	1.812.311	23,6	7.342.393	0,54	0,08	0,16	24,68	15,12	60,20
63	TRC33	Şırnak	106.744	0,46	1.714.958	16,1	15.929.820	0,51	0,11	0,46	10,77	9,43	79,80
64	TRA12	Erzincan	125.611	0,54	1.690.519	13,5	12.755.941	0,50	0,37	0,21	13,25	41,26	45,48
65	TRA24	Ardahan	42.798	0,18	1.666.523	38,9	3.989.218	0,49	0,04	0,07	41,78	13,37	44,85
66	TRC34	Siirt	93.589	0,40	1.609.370	17,2	9.077.365	0,48	0,13	0,21	17,73	19,77	62,50
67	TR822	Çankırı	207.646	0,90	1.539.824	7,4	8.740.691	0,46	0,22	0,15	17,62	36,35	46,03

Sıra	Bölge Kodu	İl Adı	Toplam işlenen tarım arazisi ve uzun ömürlü bitkiler	Tarımsal Arazinin Ülke İçindeki Payı (%)	Tarımsal GSYH	Verimlilik (Tarım GSYH/Toplam İşlenen Tarım Alanı)	2020	Sektörlerin Ülke GSYH İçindeki Payı			Sektörlerin İl GSYH İçindeki Payı		
							Toplam GSYH	Tarım	Sanayi	Hizmetler	Tarım	Sanayi	Hizmetler
68	TR811	Zonguldak	48.644	0,21	1.413.541	29,1	23.843.542	0,42	0,78	0,42	5,93	46,39	47,68
69	TR905	Artvin	29.354	0,13	1.403.653	47,8	9.383.280	0,42	0,25	0,16	14,96	38,04	47,01
70	TR423	Düzce	74.723	0,32	1.362.201	18,2	18.339.540	0,40	0,56	0,33	7,43	43,53	49,04
71	TRB13	Bingöl	29.968	0,13	1.308.776	43,7	8.301.889	0,39	0,14	0,19	15,76	23,07	61,16
72	TR813	Bartın	38.764	0,17	1.194.971	30,8	6.827.769	0,35	0,13	0,14	17,50	26,90	55,60
73	TR413	Bilecik	81.837	0,35	1.088.069	13,3	13.730.353	0,32	0,53	0,19	7,92	54,68	37,39
74	TR711	Kırıkkale	300.090	1,30	1.076.170	3,6	10.802.966	0,32	0,27	0,22	9,96	34,77	55,27
75	TRB24	Hakkâri	43.081	0,19	987.616	22,9	8.962.086	0,29	0,06	0,26	11,02	10,09	78,89
76	TRA13	Bayburt	97.169	0,42	925.484	9,5	2.836.577	0,27	0,02	0,06	32,63	9,91	57,47
77	TRC13	Kilis	102.069	0,44	863.099	8,5	4.503.793	0,26	0,07	0,10	19,16	20,53	60,30
78	TR906	Gümüşhane	84.799	0,37	805.190	9,5	5.169.421	0,24	0,11	0,10	15,58	29,45	54,98
79	TR812	Karabük	37.635	0,16	736.700	19,6	9.865.661	0,22	0,25	0,21	7,47	35,15	57,38
80	TRB14	Tunceli	48.404	0,21	651.183	13,5	4.502.394	0,19	0,03	0,13	14,46	9,59	75,95
81	TR425	Yalova	11.503	0,05	520.093	45,2	16.372.693	0,15	0,63	0,25	3,18	54,25	42,57
TOPLAM			23.145.138	100	337.160.050	14,6	4.486.655.604	100,00	100,00	100,00	7,51	31,52	60,97

Kaynak: TÜİK, 2020.

EK-2: Türkiye’de Tarımsal İstihdam

					2020	2019
Sıra	İl Adı	İl	İşyeri Sayısı	Sigortalı Kişi Sayısı	Bağkurlu Kişi Sayısı	ÇKS'ye Kayıtlı Çiftçi Sayısı
1	TR611	Antalya	1.416	17.132	28.505	39.967
2	TR310	İzmir	1.588	11.934	22.678	46.592
3	TR621	Adana	1.384	8.110	12.205	32.283
4	TR221	Balıkesir	1.238	6.482	16.714	39.288
5	TR622	Mersin	1.116	6.449	21.636	34.699
6	TR331	Manisa	953	6.063	23.241	70.346
7	TR510	Ankara	713	5.740	12.153	45.073
8	TR411	Bursa	686	5.453	14.177	29.103
9	TR521	Konya	954	5.321	33.963	87.811
10	TR323	Muğla	521	5.016	8.470	26.639
11	TR100	İstanbul	857	4.316	3.596	3.405
12	TRC21	Şanlıurfa	458	4.116	14.416	58.027
13	TR321	Aydın	946	3.722	15.283	50.100
14	TR332	Afyonkarahisar	314	3.610	16.283	39.358
15	TR424	Bolu	423	3.381	2.648	9.154
16	TR831	Samsun	302	3.124	13.816	65.364
17	TR422	Sakarya	417	2.844	6.377	48.129
18	TR322	Denizli	424	2.828	12.302	44.666
19	TR632	Kahramanmaraş	323	2.182	7.914	25.448
20	TR821	Kastamonu	247	2.028	5.687	23.474
21	TR412	Eskişehir	242	2.019	6.438	23.295
22	TR222	Çanakkale	371	2.007	8.699	19.773
23	TRC11	Gaziantep	246	1.929	12.721	31.980
24	TR213	Kırklareli	282	1.894	3.500	14.982
25	TR631	Hatay	343	1.841	10.361	20.603
26	TR902	Ordu	158	1.664	6.773	125.573
27	TR834	Amasya	137	1.630	4.034	19.281
28	TR901	Trabzon	229	1.608	2.974	61.663
29	TR421	Kocaeli	251	1.531	2.069	9.047
30	TR903	Giresun	157	1.506	5.098	78.286
31	TR721	Kayseri	246	1.471	9.871	27.271
32	TRC22	Diyarbakır	193	1.460	5.732	33.091
33	TR423	Düzce	140	1.440	2.559	27.598
34	TR333	Kütahya	219	1.419	5.408	22.651
35	TR211	Tekirdağ	302	1.320	5.104	24.109
36	TR612	Isparta	235	1.259	4.647	18.994
37	TRB11	Malatya	216	1.146	8.788	31.431
38	TRB12	Elazığ	211	1.145	3.511	14.906
39	TR212	Edirne	230	1.061	6.427	26.351

2020						2019
Sıra	İl Adı	İl	İşyeri Sayısı	Sigortalı Kişi Sayısı	Bağkurulu Kişi Sayısı	ÇKS'ye Kayıtlı Çiftçi Sayısı
40	TR425	Yalova	190	1.061	1.049	1.002
41	TR823	Sinop	73	1.026	2.256	5.354
42	TR613	Burdur	220	981	5.673	20.911
43	TR811	Zonguldak	113	956	965	22.665
44	TR334	Uşak	275	935	5.709	19.674
45	TR722	Sivas	148	916	10.127	28.299
46	TR713	Niğde	161	906	10.580	13.699
47	TR712	Aksaray	195	878	7.586	18.396
48	TR833	Çorum	195	835	5.105	38.999
49	TR715	Kırşehir	149	823	2.628	19.938
50	TR522	Karaman	161	783	4.504	13.234
51	TR905	Artvin	157	742	829	13.196
52	TR413	Bilecik	104	715	1.685	7.420
53	TRA11	Erzurum	89	673	5.355	33.215
54	TRC12	Adıyaman	120	673	3.659	26.379
55	TR832	Tokat	149	652	6.504	29.782
56	TR723	Yozgat	125	609	9.697	42.556
57	TR812	Karabük	76	582	745	1.444
58	TR633	Osmaniye	84	564	3.519	8.446
59	TRC31	Mardin	86	557	5.670	21.124
60	TR904	Rize	58	535	5.159	10.671
61	TR906	Gümüşhane	114	523	1.616	3.912
62	TR714	Nevşehir	121	487	5.679	19.645
63	TR822	Çankırı	80	411	2.630	9.376
64	TRB21	Van	63	367	2.019	28.302
65	TRB22	Muş	34	328	2.318	17.335
66	TR813	Bartın	57	306	425	7.825
67	TR711	Kırıkkale	62	279	2.314	14.117
68	TRA12	Erzincan	74	271	2.774	6.482
69	TRA22	Kars	36	259	3.813	27.677
70	TRA23	İğdır	19	246	1.290	6.757
71	TRC32	Batman	29	181	1.296	7.524
72	TRB13	Bingöl	70	179	454	4.101
73	TRB23	Bitlis	32	162	1.982	8.243
74	TRA21	Ağrı	23	146	3.093	24.682
75	TRC34	Siirt	21	144	1.058	6.809
76	TRC13	Kilis	35	142	1.996	7.781
77	TRC33	Şırnak	16	139	711	5.132
78	TRB24	Hakkâri	8	129	775	6.650
79	TRA13	Bayburt	15	86	1.301	3.368
80	TRA24	Ardahan	21	83	2.974	13.057

					2020	2019
Sıra	İl Adı	İl	İşyeri Sayısı	Sigortalı Kişi Sayısı	Bağkurlu Kişi Sayısı	ÇKS'ye Kayıtlı Çiftçi Sayısı
81	TRB14	Tunceli	26	77	775	4.094
Genel Toplam			23.572	160.548	547.075	2.079.084

Kaynak: Sosyal Güvenlik Kurumu İstatistikleri 2020, Tarım ve Orman Bakanlığı.

KAYNAKÇA

- EU, European Union. The common agricultural policy at a glance. URL: https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy/cap-overview/cap-glance_en
- ENRD, European Network for Rural Development. URL: <https://enrd.ec.europa.eu/>
- ILO (2019). Economic Diversification of the Rural Economy, Decent Work in The Rural Economy Policy Guidance Notes. ILO.
- OECD (2018). Rural 3.0: A Framework For Rural Development. OECD Policy Note. URL: <https://www.oecd.org/cfe/regionaldevelopment/Rural-3.0-Policy-Note.pdf>
- SGK, Sosyal Güvenlik Kurumu (2020). SGK İstatistik Yıllıkları. URL: <https://www.sgk.gov.tr/Istatistik/Yillik/fcd5e59b-6af9-4d90-a451-ee7500eb1cb4/>
- T.C. DAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı (2020). Doğu Anadolu Projesi (DAP) Bölge Kalkınma Programı 2021-2023. URL: https://www.dap.gov.tr/Icerik/Dosya/www.dap.gov.tr_32_PT8C33EX_dap-bolge-kalkinma-programi-2021-2023.pdf
- T.C. DOKAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı (2020). Doğu Karadeniz Projesi (DOKAP) Bölge Kalkınma Programı 2021-2023. URL: https://www.dokap.gov.tr/Upload/Genel/dokap-bolge-kalkinma-programi-2021-2023-pdf-574599-rd_6.pdf
- T.C. GAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı (2020). Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP) Bölge Kalkınma Programı 2021-2023. URL: <http://www.gap.gov.tr/upload/dosyalar/pdfler/icerik/BKP2021-2023.pdf>
- T.C. Kalkınma Bakanlığı (2014). Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi (2014-2023). Ankara: T.C. Kalkınma Bakanlığı.
- T.C. Kalkınma Bakanlığı (2014). Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018). Ankara: T.C. Kalkınma Bakanlığı.
- T.C. KOP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı (2020). Konya Ovası Projesi (KOP) Bölge Kalkınma Programı 2021-2023. URL: <http://www.kop.gov.tr/upload/dokumanlar/264.pdf>
- T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (2021), Türkiye’de Kırsal ve Kentsel Ekonomilerin Entegrasyonu Araştırma Projesi Raporu. Ankara: Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü.
- T.C. Strateji ve Bütçe Başkanlığı (2019). On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023). Ankara: T.C. Strateji ve Bütçe Başkanlığı.
- T.C. Strateji ve Bütçe Başkanlığı (2019). On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023) Kırsal Kalkınma: Özel İhtisas Komisyonu Raporu: Ankara: T.C. Strateji ve Bütçe Başkanlığı.
- T.C. Gıda, Tarım Ve Hayvancılık Bakanlığı (2014). Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi (2014-2020). Ankara: T.C. Gıda, Tarım Ve Hayvancılık Bakanlığı.
- T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı (2021). Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi (2021-2023). Ankara: T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı.
- TÜİK, Türkiye İstatistik Kurumu (2020). Merkezi Dağıtım Sistemi. URL: <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?locale=tr>

...Türkiye’de kırsal alanlarda tarımsal faaliyetler geleneksel ekonomik uğraştır. Ancak kırsal kalkınma için, kırsaldaki ekonomik faaliyetleri çeşitlendirerek kırsal hanelerin gelirlerini istikrara kavuşturarak artırmak zorundayız. Yeni bir ürünün üretiminin desteklenmesi, ürünün depolanması, işlenmesi, yeni bir ürüne dönüştürülmesi, kooperatif/birlik veya herhangi bir işletmede istihdama katkı sağlayan sürecin oluşturulması, kırsal turizmi teşvik eden faaliyet ve yatırımların yapılması, kamu veya özel fark etmeksizin yörede yaşayanların refahını artıracak hizmet sunum mekanizmalarının geliştirilmesi kırsaldaki ekonomik faaliyetlerin çeşitlendirilmesine katkı sağlayacaktır. Bu çalışma burada sayılan tarım dışı ekonomik faaliyetlerin önemini vurgulamak adına önem arz etmektedir.

Ahmet ŞİMŞEK – Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Kalkınma Ajansları Genel Müdür Yardımcısı

... Ülkemizde kırsal kalkınma alanında teknoloji, örgütlenme, ürün çeşitliliği ve üretim yöntemi olarak yenilikçi ve öncü uygulamaları içeren projelerin geniş kesimlere ulaşmasına imkân verecek bu derlemeyi, tarım ve kırsal kalkınma alanındaki paydaşlarımız için yönlendirici ve ilham verici bir çalışma olarak değerlendiriyor ve emeği geçenlere teşekkürlerimi sunuyorum.

Funda KÜLERÜ – Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Daire Başkanı

...çalışma, konunun teorik arka planıyla örtüşen uygulama pratiklerinden seçili örnekleri yansıtmaları bakımından faydalı ve işlevsel olmuştur. Seçkinin oluşturulmasında ulusal ve uluslararası örnekler kadar, sürdürülebilirliğin çevresel, ekonomik ve sosyal boyutlarının tümünden gözetilmiş olması deneyim ve teknik uzmanlık bilgisinin başarılı bir sentezi olarak karşımızda durmaktadır.

Özcan TÜRKOĞLU – Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO), Kıdemli Program Koordinatörü

KALKINMA AJANSLARI
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

www.sanayi.gov.tr